Гра для інклюзії

Посібник для позаформальних служб з надання допомоги маленьким дітям та сім'ям, що є біженцями

unicef

International Child Development Initiatives

Škola Dokorán

Epim European Programme for Integration and Migration

Висловлення вдячності

Посібник "Гра для інклюзії" було розроблено Катериною Алвес, Анастасією Бурдзіною, Джулією Кортеллезі, Маріаною Паласуелос, Кетеван Сулава та Луізою Теш з організації "International Child Development Initiatives" (ICDI) з Нідерландів, в співпраці з працюючою в Словаччині НУО "Škola dokorán – Wide Open School" ("Широко відкрита школа").

Висловлюємо особливу подяку Маріані Паласуелос за її внесок в створення графічного дизайну, а також Мирославу Скленці, Петеру Стражику, Мирославу Балону та Штефану Порубскі з "Škola dokorán – Wide Open School", за надання зворотного зв'язку в критично важливі моменти.
Ми також дуже вдячні словацьким та українським працівникам ігрового хаба, які поділилися з нами своїм досвідом, почуттями й очікуваннями та допомогли нам перетворити цей Посібник на інструмент, який, ми сподіваємося, буде корисним, здатним справляти вплив та легким у використанні ресурсом. Сподіваємось, що війн більше не буде, і цей Посібник більше не матиме користі!

За додатковою інформацією про "TOY for Inclusion Play Hubs" (Ігрові хаби ІГРАШКА для інклюзії) і про те, як вони допомагають дітям та сім'ям, що є біженцями, звертайтеся за адресою: www.toy4inclusion.eu
© ICDI, October 2022

Рекомендоване посилання:
ICDI. (2022). Play for Inclusion: A handbook for non-formal services supporting young refugee children and families. Leiden: International Child Development Initiatives.

Публікація цього Посібника фінансується спільно ЮНІСЕФ та Європейською програмою інтеграції та міграції- *EPIM*. Їхня підтримка щодо цієї публікації не означає їхнього схвалення змісту, який віддзеркалює лише точки зору авторів, і співфінансуючі організації не несуть відповідальності за будь-яке використання ірнормації, що міститься в публікації.

Зміст

Частина **1** - Вступ

Загальний огляд_____ стор. **4**
Призначення та зміст посібника _____стор. **6**
Цільова аудиторія_____ стор. **7**
Як користуватися посібником_____стор. **8**

Частина **2** - Психо-соціальне благополуччя

Потреби дітей є загальними_____ стор. **9**
Соціально-екологічна модель_____ стор. **10**
Реакція на стрес_____ стор. **11**
Негоди_____стор. **12**
Загрози для здорового розвитку_____стор. **13**
Діти потребують безпеки, стабільності та турботи_____стор. **14**
Виховання стійкості у дітей_____ стор. **15**
Створення відчуття спільності_____стор. **16**
Важливість розпорядку дня_____ стор. **18**
Надання підтримки особам, що опікуються дітьми_____стор. **21**
Турбота про помічників_____стор. **24**
Додаткові ресурси_____ стор. **25**

Зміст

Частина **3** - Позаформальні послуги РРД

Як РДМВ сприяє соціальній інклюзії дітей, що є біженцями та переміщеними особами_ стор. **26**
Три підходи до освіти_____ стор. **27**
Перехід від домашнього до формального навчання_____стор. **28**
Міжсекторальний, гнучкий та контекстуальний характер_____ стор. **29**
Якість ПФО_____стор. **30**
Мистецтво, музика та культура в ПФО_____стор. **31**
ПФО, міжкультурний діалог та соціальна інклюзія_____ стор. **32**
Ігрові хаби для дітей, що є біженцями та переміщеними особами, їхні переваги__ ___стор. **33**
Додаткові ресурси_____ стор. **35**

Частина **4** - Гра, що поєднує різні покоління та культури

Міжпоколінне навчання_____ стор. **36**
Шлях до соцальної інклюзії_____ стор. **37**
Хто залучений до організації міжпоколінної навчальної діяльності?_____ стор. **38**
Навички та знання фасилітаторів міжпоколінного навчання_____стор. **39**
Переваги міжпоколінного навчання_____ стор. **40**
Додаткові ресурси_____стор. **41**

Література_____ стор. **42**

Частина 1 - Вступ

Гра для інклюзії- Посібник для позаформальних служб з надання допомоги маленьким дітям та сім'ям, що є біженцями

unicef

International Child Development Initiatives

Škola Dokorán

Epim
European Programme for Integration and Migration

ВСТУП

Загальний огляд

На сьогоднішній день (серпень 2022р.) більш ніж 13 мільйонів людей покинули свої домівки через вторгнення Росії до України (УВКБООН, 2022). Більш ніж 5 мільйонів переїхали до сусідніх країн, в той час як 8 мільйонів людей вважаються переміщеними в самій Україні. Діти складають майже половину всіх біженців від войни в Україні, і вони переїхали, головним чином, до Польщі, Румунії, Молдови, Угорщини, Словаччини та Чеської Республіки.

В світі в цілому більше 1 мільярда дітей живуть в районах, що опинилися в зоні конфліктів з високими рівнями насильства .

Діти й жінки відчувають на собі найбільш негативні наслідки війни. На думку ЮНІСЕФ (2022), діти- біженці потребують більшого захисту, оскільки їм загрожує більш високий ризик стати жертвами торгівлі людьми та експлуатації. Життя в надзвичайних умовах становить різноманітні ризики для маленьких дітей та їхніх сімей, і здатне справляти шкідливий вплив на розвиток дітей молодшлго віку.

Існує все більше доказів (ISSA 2020), які свідчать про те, що поєднання поганого здоров'я, негативного досвіду в дитинстві, токсичного стресу, батьківської депресії та відсутність стимулюючого оточення в ранньому дитинстві є причиною більш поганих результатів з точки зору фізичного та психічного здоров'я і досягнень дітей, в той час як безпечне, дбайливе, гнучке, стимулююче та передбачуване оточення може суттево покращити стійкість та забезпечити кращі результати кожної дитини.

ВСТУП

За матеріалами багатьох публікацій, одним з перспективних напрямків практики та політики надання допомоги маленьким дітям-біженцям та їхнім сім'ям є підтримка програм та служб, що працюють в сфері освіти й турботи про дітей молодшого віку (ОТДМВ) (Ereki-Stevens et al, 2022). Оптимальним шляхом досягнення цього є розбудова їхнього потенціалу для задоволення потреб дітей з сімей біженців та шукачів притулку шляхом розширення спектру послуг, надання мовної підтримки та цілеспрямованого навчання відповідних працівників.

Як в звичайних, так і в екстремальних умовах, організації, що якісно працюють в сфері раннього дитинства, можуть допомогти в забезпеченні плавного переходу до початкової школи, підвищити шанси на завершення базової освіти, а також створити шлях виходу з бідності та скрутного становища. Завдяки позитивному впливу на навчальну успішність, оволодінню навичками та результатам з точки зору здоров'я, втручання в сфері розвитку в ранньому дитинстві (РРД) забезпечують шлях до усунення крайньої бідності – першочергового завдання Цілей сталого розвитку. Також широко визнається, що інвестиції в сферу раннього дитинства є більш ефективним і менш дорогим шляхом, аніж вкладення коштів у корективні втручання на пізніших етапах життя (Lynch et al, 2015).

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗМІСТ ПОСІБНИКА

Цей посібник було створено організацією International Child Development Initiatives - ICDI (Міжнародні ініціативи з розвитку дітей) в контексті надання допомоги дітям- біженцям, яких зачепило російське військове вторгнення в Україну (2022). Він складається з оригінальних матеріалів, подготовлених силами ICDI, а також з адаптованих матеріалів, що були підготовлені іншими організаціями. Цей посібник було створено в партнерстві із словацькою НУО Škola dokorán – Wide Open School n. o. , за фінансової допомоги ЮНІСЕФ (Словаччина), та Європейською програмою еміграції та міграції - EPIM, в контексті програми "TOY for Inclusion (ІГРАШКА для інклюзії)" та її ігрових хабів.

Ігрові хаби "TOY for Inclusion" - це позаформальні, інклюзивні громадсько-активні осередки освіти для дітей та сімей. Особливий акцент в них робиться на необхідності забезпечити включення та активну участь дітей молодшого віку (0-10 років) із уразливих груп, представників меншин і таких, що ростуть в складних умовах. Ігрові хаби - це чудовий засіб для того, щоб вилікувати дітей від наслідків травм і надати сім'ям можливість оселитись в країні, яка їх прийняла.
Зараз в 7 країнах ЄС працюють 23 ігрових хаби і 3 пересувні ігрові хаби .

В якості реакції на кризу, спричинену біженцями, в 2022 році в Словаччині, в співпраці з ЮНІСЕФ, було відкрито 6 ігрових хабів і 1 пересувний ігровий хаб.

За розробку, роботу та моніторинг діяльності ігрових хабів відповідає команда дій на місцях (КДМ). Це група, що складається з представників сфери освіти, соціальних служб та служб в сфері охорони здоров'я, разом з працівниками місцевих органів влади, організацій культури, асоціацій, що представляють інтереси груп меншин або батьків. КДМ - це конкретна форма інтеграції служб на місцях, яка робить все можливе для того, щоб Ігровий хаб став передовим органом комплексного обслуговування дітей та сімей.

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ЗМІСТ ПОСІБНИКА

Головна ціль цього Посібника полягає в тому, щоб підтримати й наповнити змістом роботу, а також надати практичні інструменти й матеріали практичним працівникам зі сфери РДМВ, що працюють в ігрових хабах, і в більш широкому плані - будь-яким працівникам сфери РДМВ, які проводять навчальні заняття в ігровій формі з дітьми молодшого віку, яких зачепила війна, в формальних, позаформальних та неформальних освітніх закладах. Інформація та матеріали, що надаються в цьому посібнику, сфокусовані на грі, навчанні й розвитку в перші 10 років життя дитини. Увага приділяється також їхній соціальній інтеграції та соціально-психологічному благополуччю в контексті примусового переміщення до іншої країни.

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

Мета цього посібника полягає в наданні оптимального об'єму теоретичної інформації, практичних порад і вправ організаціям громадянського суспільства, освітянам, працівникам в сфері розбудови громад, посередникам, практичним працівникам сфери ОТДМВ і дитячих дошкільних закладів, шкільним вчителям, асистентам вчителів, вихователям груп продовженого дня та волонтерам, членам команди дій на місцях (КДМ) і працівникам ігрових хабів. Посібник може самостійно використовуватись цільовою аудиторією.

Зміст цього посібника можна використовувати в будь-якому позаформальному закладі ОТДМВ, зацікавленому в підтримці навчання через гру, зміцненні міжсекторального співробітництва між службами, і у встановленні більш тісних зв'язків між службами та сім'ями. Акцент уваги робиться на створенні інклюзивного, безпечного простору, що здатний захопити, а також на втручаннях в ранньому дитинстві, з приділенням особливої уваги дітям біженців та мігрантів. Проте, всі заняття, що пропонуються, розраховані на включення дітей з усіх верств суспільства і з будь-якими потребами. Навіть попри те, що ігровий хаб є позаформальним освітнім осередком, він відіграє важливу роль, стимулюючи формальну освіту та заохочуючи дітей до навчання. Тому посібник також пропонує заняття, що можна легко використовувати та легко адаптувати, які вчителі/вихователі та їхні асистенти можуть застосовувати в своїх класах/групах дитсадків.

ЯК КОРИСТУВАТИСЯ ПОСІБНИКОМ?

Посібник складається з п'яти частин:

1. Частина перша:
Загальний огляд та вступ.

2. Частина друга:
Психо-соціальне благополуччя дітей та сімей біженців.

3. Частина третя:
Позаформальні послуги РРД.

4. Частина четверта:
Гра, що поєднує різні покоління та культури.

5. Частина п'ята:
Картки занять.

- Частини Посібника з першої до третьої включно призначені для організацій громадянського суспільства, тренерів, наставників та практичних працівників у сфері РДМВ. Ці розділи містять важливу теоретичну інформацію про вплив війни, переміщення та травм на розвиток і благополуччя дитини, про загальну концепцію дружніх до дітей осередків на базі громади - Ігрових хабів, а також пропонують загальний огляд позаформальних послуг в сфері РДМВ в надзвичайних обставинах.
- В четвертій частині мова йде про переваги міжпоколінного навчання людей, як молодих, так і старих, з приділенням особливої уваги питанням соціальної інклюзії.
- П'ята частина містить підбірку легких у використанні простих занять, які можна організувати в ігрових хабах та інших позаформальних та неформальних освітніх закладах для дітей, батьків та інших членів сім'ї.

Частина 2 - Психо-соціальне благополуччя

Психо-соціальне благополуччя дітей та їхніх сімей в скрутні часи

FOR INCLUSION

unicef

International Child Development Initiatives

Škola Dokorán

Epim European Programme for Integration and Migration

ПОТРЕБИ ДІТЕЙ Є ЗАГАЛЬНИМИ

Всі діти мають однакові когнітивні потреби (такі як набуття відповідних знань, навичок та цінностей), емоційні потреби (такі як турбота, довіра та турботливі відносини), фізичні потреби (такі як захисне фізичне середовище та добре харчування), моральні потреби (такі як етична та моральна поведінка, що є соціально та культурно прийнятною), і соціальні потреби (такі як формування культурної ідентичності та відчуття себе частиною спільноти).

Цілісний підхід до розвитку дитини вимагає уваги до цього спектру потреб та до взаємозв'язку між ними (розум, тіло й душа дитини), незалежно від культури дитини, її статі, віку або соціально-економічного статусу.

Конвенція ООН про права дитини (КООНПД)

констатує, що основними правами людини, якими користуються діти, є право на виживання, право на здоровий розвиток, право на захист від шкідливого впливу, брутального поводження та експлуатації, і право на повноправну участь в родинному, культурному та соціальному житті.

Поради щодо того, як працювати з дітьми з використанням цілісного підходу:

- Створити привабливе та затишне середовище
- Визначити інтереси дитини.
- Встановити міцні відносини, що будуються на взаємній довірі.
- Ставити відкриті запитання.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ

Розвиток і благополуччя дітей залежать від численних та взаємопов'язаних факторів, включаючи сім'ю, спільноту, соціально-культурні та політичні впливи, а також структури й служби навколо них. Соціально-екологічна модель (Bronfenbrenner, 1974) ілюструє цю взаємопов'язаність та її важливість для сприяння благополуччю й оптимальному розвитку дитини та їх захисту, чи то з точки зору навчання дітей, їхнього захисту, соціальних та практичних потреб, відчуття приналежності та ідентичності, чи то з точки зору відновлення після критичних подій.

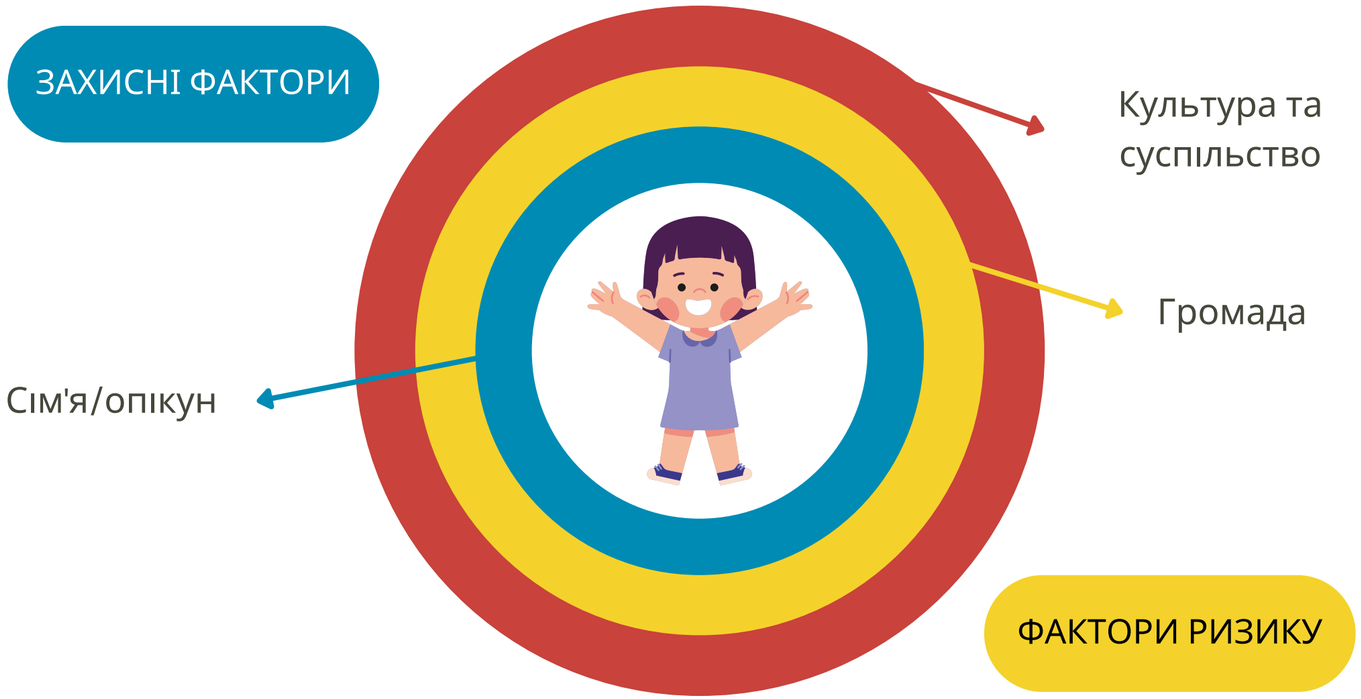

РЕАКЦІЯ НА СТРЕС

В якості реакції на несприятливу ситуацію, в якій вони опинились, діти-біженці та їхні сім'ї можуть мати багато різних почуттів. В них можуть виникати сильні емоції, такі як прикрість, гнів і сум. Вони можуть відчувати страх, сильну тривогу, мати нічні кошмари та інші проблеми зі сном. Поширеною реакцією є також втрата орієнтації, страждання, відчуття приголомшеності. Не існує якихось закономірностей щодо діапазону психологічних реакцій та впливу, який вони здатні справляти на функціонування людини.

ВАЖЛИВО ПАМ'ЯТАТИ, ЩО ВСЕ ЦЕ - ПРИРОДНІ РЕАКЦІЇ НА НЕНОРМАЛЬНІ СИТУАЦІЇ.

Приклади дитячої поведінки у відповідь на стрес

Діти від народження до 3 років	Діти від 3 до 6 років	Діти від 6 до 8 років
• дитина стає дратівливою та беспокійною • дитина перестає реагувати на зовнішні стимули та замикається в собі • дитина занадто тулиться до особи, що нею опікується	• дитина стає агресивною та лякливою • дитина повертається до минулої поведінки (наприклад, нічне нетримання сечі) • дитина розігрує події, в яких було присутнє насильство	• у дитини виникає почуття власної провини • дитина розігрує тривожні події • дитина відсторонюється від соціальних контактів

за матеріалами "Early Childhood Development in Emergencies. Integrated programme guide" (UNICEF, 2014)

У випадку дитини-біженця та її сім'ї, на благополуччя впливають декілька взаємопов'язаних та таких, що частково збігаються, внутрішніх та зовнішніх стрес-факторів. В той час, як внутрішній стрес-фактор (наприклад, гнів, страх виявитися поганими батьками, сором, невпевненістьв собі) є пов'язаним з нашими власними почуттями та очікуваннями, зовнішній фактор (наприклад, відсутність доходу, відсутність доступу до послуг, бездомність) спричиняється оточенням та подіями навколо нас. На здатність реагувати на зовнішні стрес-фактори та долати їх впливає наша здатність перебороти стрес-фактори внутрішні, і навпаки.

НЕГОДИ

Виклики, з я кими стикаються сім'ї біженців:

1. Відновлення їхніх сильних сторін та здатностей .
2. Розслаблення та отримання задоволення від виховання дітей навіть в тяжких умовах.
3. Піклування про дітей та турбота про себе (фізична та психологічна).
4. Збентеження через необхідність бути одним з батьків в новій складній обстановці.
5. Loss and stress – difficulties in dealing with them.

за матеріалами "Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps" (ISSA, 2020) (Будуємо мости - усуваємо розриви. Посібник для вихователів дитячих садків, що працюють в таборах біженців)

Негоди, такі як стихійні лиха та конфлікти, справляють вплив на благополуччя дитини і здатні викликати почуття безпорадності та безнадійності, заважаючи здатності дитини зрозуміти навколишній світ. Одним з важливих компонентів здорового розвитку є напрацювання відповідних стратегій подолання несприятливих умов. Дитина може оволодіти цією здатністю за підтримки дорослих в її житті, які відіграють важливу роль з точки зору мінімізації реакцій дитини на стрес.

Таким чином, здатність дитини до подолання негод залежить від механізмів їх подолання і ступеню стійкості, які вони виробили всередині себе, і які знаходяться під впливом декількох чинників, таких як їхня прихильність до осіб, що ними опікуються, а також якість послуг та структур навколо них.

ЗАГРОЗИ ДЛЯ ЗДОРОВОГО РОЗВИТКУ

На здоровий розвиток дитини може впливати надмірна або досить тривала активація реакцій на стрес, наприклад, таких, що є наслідком перебування в статусі біженця. Такий токсичний стрес може справляти шкідливий вплив на навчання дитини, її здоров'я та поведінку.

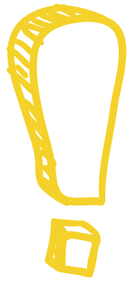

Необхідно пам'ятати про те, що негоди також завдають шкоди особам, які опікуються дітьми, впливаючи на їхню здатність забезпечувати своїм дітям безпеку та стабільність. Під час роботи з дітьми та сім'ями, що є біженцями, сприяння благополуччю осіб, які опікуються дітьми, повинно бути в центрі уваги, для того щоб особи, які опікуються дітьми, могли забезпечувати дітям безпеку, стабільність та нормальний стан справ, що є надзвичайно важливим для гарантування оптимального розвитку після несприятливих подій.

> В надзвичайних ситуаціях присутність стабільної особи, що опікується ними, сприяє відчуттю благополуччя дітьми, а повторне встановлення повсякденних режимів підвищує їхню здатність долати складнощі та одужувати

Guidelines on MHPS in humanitarian settings (WHO, 2018)

Для того, аби допомогти дитині бути стійкою та сприяти її розвитку, навіть попри негоди, всім дітям молодшого віку необхідно забезпечити:

- надійну, стабільну та дбайливу турботу,
- надійну й допоміжну соціальну систему,
- можливості для гри та дослідження їхнього оточення.

ДІТИ ПОТРЕБУЮТЬ БЕЗПЕКИ, СТАБІЛЬНОСТІ ТА ТУРБОТИ

Згідно з Керівництвом про ПЗПСП в гуманітарних умовах (ВОЗ, 2018), ефективні стратегії втручання при роботі з дітьми та їхніми сім'ями здатні зменшувати ризики та зміцнювати захисті чинники шляхом забезпечення безпеки, стабільності та турботи.

БЕЗПЕКА
Те, наскільки дитина є захищеною і позбавленою страхів та шкоди (фізичних та психологічних) у своїх взаємовідносинах і у своєму фізичному оточенні.

СТАБІЛЬНІСТЬ
Ступінь передбачуваності та усталеності в їхньому соціальному, емоційному та фізичному оточенні.

ТУРБОТА
Те, наскільки батьки та особи, що опікуються ними, присутні в їхньому житті і здатні задовольняти потреби дітей та підлітків чуйно й послідовно.

Такі послуги РДМВ, як ігрові хаби можуть надати дітям відчуття певного режиму та спільності. Ці послуги необхідно сфокусувати на сприянні оволодінню основними навичками шляхом використання веселих і творчих занять, залишаючи достатньо можливостей для вільної гри, яка може бути ефективним інструментом надання дитині відчуття нормального стану речей та порядку. Такий підхід сприяє вихованню у дітей здатності робити вибір і їхньої стійкості.

“Як фахівці-практики, ми повинні намагатися цінувати унікальність кожної дитини і кожної особи-піклувальника і сумлінно працювати аби встановити взаємовідносини з ними та зрозуміти унікальность їхніх потреб.”

взято з "Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps" (ISSA, 2020)

ВИХОВАННЯ СТІЙКОСТІ У ДІТЕЙ

Один з істотно важливих способів виховання стійкості у дитини полягає в тому, аби запропонувати їй заняття, які сприятимуть встановленню стійкої та позитивної прихильності між дитиною та особою(особами), що опікується нею, а також занять, які розвивають у дитини почуття власної гідності, здатність керувати своєю поведінкою та навички подолання труднощів.

ОЦІНКА	ПОЧУТТЯ ВЛАСНОЇ ГІДНОСТІ	ЗАНЯТТЯ	СТРАТЕГІЇ
Зверніть увагу: дитині важко це зробити та/або вона не приймає участі в занятті? Встановіть контакт з дитиною і з'ясуйте, що вібулося, і як дитина себе почуває. Заохочуйте дитину робити нові спроби та хваліть її за зроблені зусилля.	Працюйте з дитиною для покращення її почуття власної гідності. Хваліть та підбадьорюйте для підвищення її впевненості в собі, надаючи їй можливість побачити її власні сильни сторони. Нагадуйте дитині про важливість рішучості; можна використовувати історії, в яких персонажі досягли успіху завдяки своїй рішучості.	Можна обрати щоденні або щотижневі теми, пов'язані зі стійкістю, і включати їх в заняття, що проводяться на протязі цього часу. Теми, які пропонуються: співчування, завзятість, терпіння, рішучість, прагнення, підтримка інших та доброта.	Нагадуйте дітям про різні стратегії, які вони можуть використовувати для подолання труднощів (наприклад, попросити друга про допомогу). Пам'ятай1те про необхідність демонструвати, як використовувати якусь стратегію (наприклад, попросіть дитину допомогти вам організувати заняття і скажіть їй про ваше відчуття вдячності за отриману від неї допомогу

from Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps (ISSA, 2020)

СТВОРЕННЯ ВІДЧУТТЯ СПІЛЬНОСТІ

Однією з головних складностей знаходження в статусі біженця є відчуття “втрати місця”. Повсякденні традиційні структури допомоги, такі, як розширена сім'я та громадські мережі, втрачені, і тому існує потреба приєднатися до стабільного середовища і стати частиною якоїсь спільноти. Втрата певної структури може впливати на впевненість дитини в своїх силах, на її відчуття спільності, а також на відчуття безпеки й надії. Крім того, втрата або розлучення викликають почуття невпевненості та безпорадності.

ВІДЧУТТЯ СПІЛЬНОСТІ Є НЕВІД'ЄМНОЮ ОЗНАКОЮ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ДИТИНИ. ВОНА ДОПОМАГАЄ ВИХОВАТИ ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ І СПРИЯЄ СОЦІАЛЬНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ ТА УЧАСТІ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.

> “ДІТЯМ, ЩО СТИКНУЛИСЯ І ПРОДОВЖУЮТЬ СТИКАТИСЯ ІЗ ЗНАЧНИМ ТОКСИЧНИМ СТРЕСОМ, НЕОБХІДНО ПОСТІЙНО ЗНАХОДИТИ ЗАТИШОК І ПІДТРИМКУ ВІД ДБАЙЛИВИХ ПРАЦІВНИКІВ, А ТАКОЖ ЇМ НЕОБХІДНО ПРИЙМАТИ УЧАСТЬ В ЦІКАВИХ ТА ХВИЛЮЮЧИХ ХУДОЖНІХ, ТВОРЧИХ ТА НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТТЯХ В ГРУПІ ОДНОЛІТКІВ.”

за матеріалами "Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps" (ISSA, 2020)

Участь в змістовних заняттях і взаємодія з іншими в дружнім по відношенню до дитини просторі може зменшувати стрес і сприяти створенню відчуття спільності.

Створюйте простір, в якому всі діти відчувають, що:

- їм раді.
- вони належать до цього простору.
- їх приймають та поважають.

ВІДЧУТТЯ СПІЛЬНОСТІ НЕ З'ЯВЛЯЄТЬСЯ САМО ПО СОБІ. ЙОГО СТВОРЕННЯ ВИМАГАЄ ЧАСУ Й ЗУСИЛЬ.

Коли ми говоримо про інклюзивний простір, часто ми маємо на увазі створення простору, в якому більше людей відчувають себе його частиною. Для того, щоб в цей простір вписатися, від особи вимагається багато енергії. Створення відчуття співльності, навпаки, може вимагати особливих зусиль з боку спільноти, але при цьому вимагає менш енергії з боку окремої особи.

ПОРАДИ ЩОДО СТВОРЕННЯ ВІДЧУТТЯ СПІЛЬНОСТІ

- Представтеся і зробіть це особисто.
- Будьте позитивними, прихильними й товариськими.
- Познайомтеся з сім'ями та вітайте дітей і осіб, що ними опікуються, по імені.
- Зробіть так, щоб у просторі відчувався затишок.
- Заохочуйте взаємодії: залучайте цілу сім'ю, пропонуйте групову роботу, заохочуйте обміни між сім'ями.
- Зробіть так, щоб оточення та заняття віддзеркалювали роботу та ідеї дітей.

за матеріалами "Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps" (ISSA, 2020)

Спорт, культурні та інші види діяльності можуть допомогти у залученні дітей, їхніх сімей та більш широкої спільноти, відновлюючи у них відчуття співпричетності та сприяючи оздоровленню та відновленню.

ВАЖЛИВІСТЬ ПЕВНОГО РОЗПОРЯДКУ ДНЯ

Діти-біженці можуть почувати себе вкрай невпевнено і не розуміти, що відбуватиметься з ними та їхніми сім'ями. Вкрай важливим стає певний розпорядок дня. Діти почуваються більш впевнено та безпечно, виконуючи передбачувані та знайомі повсякденні дії. Розклади занять та розпорядок дня допомагають дітям відчувати, що вони контролюють своє оточення. Сталий розпорядок дня, в якому передбачено регулярний час для прийняття їжі, сну, гри та участі в різних видах діяльності надає дітям відчуття стабільності та безпеки.

ДЛЯ ПОКРАЩЕННЯ СТІЙКОСТІ ДІТЕЙ ТА ОТРИМАННЯ НИМИ КРАЩИХ РЕЗУЛЬТАТІВ, ВАЖЛИВО СПРИЯТИ СТВОРЕННЮ ДБАЙЛИВОГО, БЕЗПЕЧНОГО, СТИМУЛЮЮЧОГО, ПЕРЕДБАЧУВАНОГО ТА ГНУЧКОГО СЕРЕДОВИЩА.

Для дітей істотно важливо:

• Відчувати, що вони контролюють свій простір;
• Почуватися безпечно, захищено й зручно;
• Знати, що вібдувається зараз і що буде далі;
• Бути знайомими із завданням або заняттям.

ПОРАДИ ЩОДО СТВОРЕННЯ ДОСТУПНОГО ТИЖНЕВОГО РОЗПОРЯДКУ

- Плануйте його разом з дітьми;
- Використовуйте малюнки та ілюстрації;
- Робіть його багатомовним;
- Робіть розпорядок на магнітній дошці або на фетровому аркуші;
- Повісьте його на стіні;
- Зробіть пересувні картки занять і використовуйте наліпки для переміщення карток в розпорядку;
- Оновлюйте розпорядок щотижня;
- Зробіть коробку, в яку діти зможуть додавати свої ідеї щодо нових занять, тощо.

ТИЖНЕВИЙ РОЗПОРЯДОК- ЗРАЗОК

Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота
9:30 **вітальна пісенька**	9:30 **вітальна пісенька**	9:30 **вітальна пісенька**	9:30 **вітальна пісенька**	9:30 **вітальна пісенька**	
	9:45 ранкові фізичні вправи		9:45 ранкові фізичні вправи		
14:00 прогулянка просто неба		14:00 прогулянка просто неба		14:30 танці у п'ятницю	
	15:30 Лялька, що розмовляє		15:30 Лялька, що розмовляє		
17:00 пісенька побачимось	17:00 пісенька побачимось	17:00 пісенька побачимось	17:00 пісенька побачимось	17:00 пісенька побачимось	

ТИЖНЕВИЙ РОЗПОРЯДОК- ШАБЛОН

Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	П'ятниця	Субота

НАДАННЯ ПІДТРИМКИ ОСОБАМ, ЩО ОПІКУЮТЬСЯ ДІТЬМИ

ЕМПАТІЯ

Пам'ятайте, що піклувальникам доводиться боротися із власним стресом, і що їм може бути складно приділяти увагу своїй дитині. Піклування спричиняє стрес навіть за нормальних обставин. Допоможіть їм зрозуміти, що вони не є самотніми, і що їхні складнощі - це природна реакція на виклики, з якими вони стикаються.

ТЕРПІННЯ

Визнавайте, що деяким піклувальникам потрібен час для того, аби відчути довіру. Виявіть ініціативу і поговоріть з ними, продемонструйте інтерес до їхніх дітей і до них самих. Давайте поради, але не нав'язуйте своєї точки зору.

ПРОЗОРІСТЬ

Створіть простір, в якому сім'ї зможуть зустрічатися і відчувати, що їх приймають і що їм раді. Запровадьте правила, до яких входять дотримання конфіденційності, неупереджений підхід та взаємоповага. Використовуйте доречну термінологію та стиль спілкування. Встановіть зрозумілі та однакові межі з усіма сім'ями. Уникайте порівнювання сімей та приділяйте однакову увагу всім піклувальникам.

ПОЗИТИВ

Використовуйте позитивні слова, які стимулюють сім'ї та не змушують їх відчувати якусь провину. Хваліть їх за їхні зусилля і за те, що вони роблять для своїх дітей. Розповідайте про успіхи дітей та віддавайте їм належне, тому що це може викликати у піклувальників почуття гордості.

РОЗБУДОВА СПІЛЬНОТИ

Організовуйте веселі заняття та заходи, які нададуть батькам можливість зустрічатися з іншими батьками та відчувати підтримку.

за матеріалами "Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps" (ISSA, 2020)

НАДАННЯ ПІДТРИМКИ ОСОБАМ, ЩО ОПІКУЮТЬСЯ ДІТЬМИ

УСВІДОМЛЕНІСТЬ

Познайомте батьків із вправами на усвідомленість, що використовуються з дітьми.

ЗАЛУЧЕННЯ

Деякі сім'ї можуть відчувати натхнення, якщо їм надавати можливість щось робити самим і зробити свій внесок у вашу роботу з дітьми. Говоріть з піклувальниками про їхні сильні сторони та інтереси і намагайтеся використовувати отриману інформацію для залучення до занять, наприклад, запрошуйте їх прийти до ігрового хабу і навчити дітей якимось навичкам, розповідати їм історії або зайнятись з ними рукоділлям.

за матеріалами "Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps" (ISSA, 2020)

> Можна допомогти батькам-біженцям керувати рівнями свого стресу і відчувати підтримку в своїй ролі вихователів, якщо постійно знаходитись поруч з ними і пропонувати їм дружнє і підтримуюче середовище, в якому вони відчуватимуть, що до них прислухаються, і в якому вони можуть без застережень висловлювати свої тривоги, маючи при цьому можливість грати і знаходитись поруч зі своїми дітьми

за матеріалами "Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps" (ISSA, 2020)

ПІДСУМОВУЄМО

- Підтримуйте батьків та піклувальників у критично важливій ролі, яку вони відіграють в житті дітей. Надавайте їм інформацію, обговорюйте та розв'язуйте проблеми разом з ними та їхніми дітьми. Не приймате рішень замість них.
- Слухайте, майте терпіння і намагайтеся не засмучуватись через дітей. Пам'ятайте про їхній надзвичайно уразливий емоційний стан.
- Будьте обережними зі своїми обіцянками. Говоріть лише те, в правдивості чого ви повністю впевнені.
- Обійми й дотики до дітей можуть їх заспокоювати. Однак, використовуйте їх з обережністю. Навіть дотик, сповнений любові і зроблений з найкращими намірами, може відчуватися як лякаючий, незваний або настирливий.
- Ні в якому разі не давайте зрозуміти, що лише через те, що з іншими дітьми відбувалися такі самі речі, це повинно зменшити/зменшить негативні емоції якоїсь конкретної дитини. Стикаючись з проявами нехтування або жорстокого поводження, зберігайте неосудливе відношення.
- Не забувайте турбуватися про себе як про помічника.

за матеріалами MHPS for Families at the US-Mexico Border (ПЗПСД для сімей на кордоні США-Мексика)(UNICEF, 2020).

ТУРБОТА ПРО ПОМІЧНИКІВ

Здатність ефективно допомагати іншим вимагає щирого бажання допомогти, а також емпатії та відкритості. Ваш внесок буде найбільш ефективним, якщо ви поміркуєте про соціально-емоційний вплив, який справлятимуть ваші дії.

10 ОЗНАК СТРЕСУ

1. Головний біль, напруженість м'язів, знесилення;
2. Зміни в характері харчування та сну;
3. Відсутність концентрації;
4. Схильність до самоізоляції;
5. Ускладнена здатність розслабитися;
6. Гнів та інші різкі зміни настрою;
7. Зловживання алкоголем або наркотиками;
8. Проблеми у взаємовідношеннях;
9. Відчуття сорому, невдачі, провини або безпомічності;
10. Сильне серцебиття, болі в грудях, скреготіння або стискання зубів.

Розуміти можливі ознаки стресу і турбуватися про себе - це не прояв егоізму; це - відповідальний підхід, який гарантуватиме, що ви збережете ефективність надання допомоги іншим.

за матеріалами MHPS for Families at the US-Mexico Border (UNICEF, 2020).

ГОЛОВНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИХ ВИМАГАЄ ВАША РОБОТА З ДІТЬМИ-БІЖЕНЦЯМИ ТА ЇХНІМИ СІМ'ЯМИ

- готовність сприймати різноманіття в суспільстві та поважати інші форми буття
- не робити оцінок
- бути неупередженим
- бути співчутливим та розуміючим
- демонструвати гнучкість і здатність пристосовуватись
- бути чутливим (усвідомлювати потреби дітей та батьків) і здатним швидко реагувати (діяти на основі цього усвідомлення)
- підтримка відчуття спільності
- ентузіазм: задіяність та мотивація
- здатність бути креативним для знаходження альтернативних рішень та підходів
- демонструвати теплоту та любов

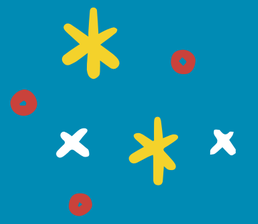

за матеріалами Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps (ISSA, 2020)

ДОДАТКОВІ РЕСУРСИ

- В наступних документах та на наступних вебсайтах ви знайдете додаткову інформацію та отримаєте додаткове натхнення щодо психо-соціального благополуччя дітей-біженців та їхніх батьків, і щодо того, як їм допомагати.

  - Building Bridges: Bridging the Gap - Supporting wellbeing, learning, development and integration of young refugee and migrant children. ISSA, 2020. Available here
  - Toxic Stress, Harvard University content guide. Available here
  - Guiding tips for refugee parents. KPZ, 2022. Available here in English and here in Ukrainian
  - Mental Health and Psychosocial Support for Refugees, Asylum Seekers and Migrants on the Move in Europe (guidance note). WHO, 2020. Available here

Частина 3 - Позаформальні послуги РДМВ

Роль та користь позаформальних освітніх послуг для соціальної інклюзії дітей-біженців та їхніх сімей

FOR INCLUSION

unicef

International Child Development Initiatives

Škola Dokorán

Epim European Programme for Integration and Migration

ЯК ПОЗАФОРМАЛЬНА ОСВІТА СПРИЯЄ СОЦІАЛЬНІЙ ІНКЛЮЗІЇ ДІТЕЙ, ЩО Є БІЖЕНЦЯМИ ТА ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ

Програми позаформальної освіти (ПФО) можуть відігравати важливу роль в об'єднанні людей, інтеграції приїжджих і створенні відчуття єдиної спільноти. Головна ідея цього Посібника полягає в розкритті ролі позаформальної та неформальної освіти та турботи про дітей молодшого віку (ОТДМВ), а також формальних закладів ОТДМВ, в житті дітей. Попри необхідність визнати цінність всіх трьох форм ОТДМВ, а також ту роль, яку вони відіграють в підтримці благополуччя дітей біженців, їхніх сімей та спільнот, фокус уваги в цьому Посібнику зроблено на навчанні в спільноті, а також на ОТДМВ на базі спільноти для дітей, що є біженцями та переміщеними особами.

ТРИ ПІДХОДИ ДО ОСВІТИ

ФОРМАЛЬНА ОСВІТА

система освіти з ієрархічною структурою, хронологічно поділена на певні періоди, що триває з початкової школи до закінчення університету, яка включає, окрім загальних навчальних предметів, різноманітні спеціалізовані програми та інстутуції з надання повної технічної та професійної підготовки.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

процес, що триває ціле життя , в якому кожна особа отримує установки, цінності, навички та знання з повсякденного досвіду та освітнього впливу і ресурсів в її оточенні – від сім'ї та сусідів, від роботи та гри, від базару, бібліотеки та засобів масової інформації.

ПОЗАФОРМАЛЬНА ОСВІТА

будь-яка організована освітня діяльність поза межами існуючої формальної системи – чи така, що працює окремо, чи така, що є важливою рисою якоїсь більш широкої діяльності, призначеної для обслуговування клієнтів, яких можна визначити, та які потребують навчання, а також для визначення цілей навчання.

Smith, M. K. (2002)

ТРИ ПІДХОДИ ДО ОСВІТИ

Різниця між цими трьома підходами має здебільшого адміністративний характер. Формальна освіта пов'язана зі школами та навчальними закладами; позаформальна - з суспільними групами та іншими організаціями; а неформальна охоплює решту, наприклад, взаємодію з друзями, сім'єю та колегами по роботі.

Формальні заклади ОТДМВ, такі як центри денного перебування дітей, дошкільні дитячі заклади та дитячі садки, попри їхню важливу роль в розвитку дітей, часто є тісно пов'язаними з так званою ‘школофікацією’ раннього дитинства, з наголосом на академічних навичках та зазделегідь визначених нормативних результатах. Вони часто поділяються за віковою та культурною ознакою.

Таким чином, позаформальні та неформальні заклади ОТДМВ є важливою частиною будь-якої громади, створюючи безпечний простір для гри, навчання, взаємодії та спілкування між всіма членами громади.

Позаформальні освітні інституції, такі як НУО, громадські хаби або спортивні клуби, можуть надавати людям з різних прошарків суспільства можливість приймати участь в роботі більш інтерактивного та невимушеного, порівняно з формальним освітнім закладом, простору, який пропонує більш ефективний елемент соціалізації. Позаформальна освіта здатна виступати каталізатором та об'єднуючим фактором для людей різного соціально-економічного та культурного походження.

ПЕРЕХІД ВІД ДОМАШНЬОГО ПЕРЕБУВАННЯ ДО ФОРМАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Маленькі діти взагалі, і особливо діти з уразливих груп населення, стикаються з маргіналізацією та виключенням з системи формальної освіти, оскільки в багатьох країнах освіта стає обов'язковою лише у віці 3 років, або навіть пізніше - у віці 6 років.

Це призводить до того, що діти молодше 6 років часто проводять весь свій час вдома з батьками, і в разі, якщо їхні батьки є мігрантами, біженцями, у яких мало соціальних зв'язків, які не мають стабільного житла і погано володіють мовою країни проживання, такі маленькі діти не матимуть змоги отримати право на справедливий початок порівняно з іншими дітьми в громаді. В цьому контексті, наявність та якість таких позаформальних служб ОТДМВ, як ігрові хаби, є важливим мостом для переходу від домашнього перебування до формального навчання, а також ключовим елементом підтримки в процесі інтеграції всіх дітей.

Ігрові заняття організуються для того, аби підтримати винахідливість, підвищити впевненість в собі, розвити соціальні, емоційні та мовленнєві навички, розкрити потенціал кожної дитини. Вони допомагають дітям здійснити перехід до формальної освіти. Особливо це стосується сімей Рома, мігрантів, біженців або соціально незахищених верств населення, яким в ігрових хабах приділяється додаткова увага.

Ігрові хаби - це гнучке рішення, що надає можливості всім тим дітям, які часто залишаються виключеними з системи надання формальних освітніх послуг.

Крім того, позаформальні послуги ОТДМВ (і послуги в цілому) є більш гнучкими та здатними адаптуватися, аніж послуги формальні. Вони здатні більш оперативно розпочинати діяти для того, щоб пристосовувати діяльність у відповідності з існуючими викликами, тобто робити те, чого формальні послуги робити не можуть.

МІЖСЕКТОРАЛЬНИЙ, ГНУЧКИЙ ТА КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР

Завдяки своїй унікальній та загально визнаній позиції в громадах, позаформальні послуги є ресурсом, що заслуговує на довіру, і системою підтримки сімей, які стикаються з якимись викликами, і вони можуть бути особливо корисними для дітей, що є біженцями та переміщеними особами, сприяючи їхній інтеграції в загальноосвітній процес.

Найважливіші елементи ігрових хабів, наприклад – міжсекторальна робота як шлях до розв'язання складних проблем, інноваційні та гнучкі рішення, розроблені спеціально з урахуванням потреб громад, а також створення інклюзивних і доступних послуг - здатні надихнути багато інших позаформальних служб.

Функції позаформальної освіти в сприянні інклюзії дітей, що є біженцями/переміщеними особами:

- Служити мостом до формальної освіти
- Боротьба з соціальною сегрегацією
- Допомога в навчанні та емоційна підтримка
- Підтримка в розвитку мовленнєвоих навичок
- Подолання травм та виховання стійкості
- Знайомство з різними культурними нормами та краще розуміння різних культур
- Попередження радикалізації та насильства

ЯКІСТЬ ПОЗАФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Оскільки діти проводять 85 % свого активного часу за межами шкіл та дитячих садків, позаформальна освіта може справляти величезний вплив на їхній розвиток. Однак цей вплив неможна узагальнювати, тому що він в значній мірі залежить від типу, якості та дизайну того типу діяльності, яким діти займаються.

Позаформальні освітні заняття для дітей та молоді повинні відповідати наступним основним критеріям якості:

- задовольняють виявлені в громаді потреби
- є дружніми до дітей
- виховують здатність дітей до самоідентифікації
- є свідомо осмисленими та систематизованими для досягнення визначеної цілі
- добре продумані, сплановані та проводяться, як в освітньому, так і в організаційному плані
- проводяться компетентною командою фасилітаторів
- є інклюзивними та міжкультурними
- проводяться з додержанням правил техніки безпеки
- включають здійснення (спільними силами) моніторингу та оцінки

МИСТЕЦТВО, МУЗИКА ТА КУЛЬТУРА В ПФО

Мистецтво та культура є корисним інструментом для інтеграції мігрантів та біженців, який дозволяє їм висловлювати свої почуття та емоції, пов'язані з власним досвідом.

Вираження дітьми своїх почуттів після травми за допомогою художніх засобів може допомогти практичним працівникам краще зрозуміти потреби дітей і підготуватися до реагування відповідним чином

Альтернативне місце для навчання та розвитку, таке як ігровий хаб, може дозволити дитині напрацювати більш креативні підходи до навчання й розв'язання проблем, аніж ті, що існують в групі дитячого дошкільного закладу.

ПФО, МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ ТА СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ

Участь дітей мігрантів та біженців в інклюзивній та багатокультурній системі позаформальної освіти може виявитися корисною в просуванні більш якісної соціальної інклюзії, тому що вона надає дітям можливості для створення мережі в більш широкій громаді.

Нездатність зрозуміти всеосяжну взаємопов'язаність, більш складний культурний, соціальний та політичний контекст, в якому ми живемо, може спричиняти міжкультурні непорозуміння та конфлікти.

Позаформальні навчальні заняття створюють безпечний, але такий що потребує напруження зусиль, простір, в якому може проходити навчання, в якому учасники можуть розвивати свою міжкультурну компетентність, і, більш конкретно, оволодівати певними установками, навичками та знаннями, пов'язаними з нею.

Рекомендації ЮНЕСКО щодо міжкультурної освіти (2006):

- Принцип I: Міжкультурна освіта поважає культурну самобутність учнів шляхом забезпечення якості освіти, яка відповідає і відкрита для культури усіх .
- Принцип II: Міжкультурна освіта дає кожному учневі знання про культуру, цінності та вміння, що необхідні для активної й повноцінної участі в суспільстві.
- Принцип III: Міжкультурна освіта дає всім учням знання про культуру, цінності та вміння, що дозволяє їм робити свій внесок у формування поваги, розуміння і солідарності серед індивідуумів, , етнічних, соціальних, та религійних груп і націй.

ІГРОВІ ХАБИ ДЛЯ ДІТЕЙ, ЩО Є БІЖЕНЦЯМИ ТА ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ, ТА ЇХНІ ПЕРЕВАГИ

Глибокі фізичні та емоційні травми, яких зазнають діти, що є біженцями та мігрантами, вимагають надання їм багатьох традиційних та нетрадиційних освітніх послуг і допомоги з боку широкого кола фахівців для того, щоб допомогти їм впоратись із ситуацією, в якій вони опинились, і пережити її.

Ми визнаємо, що ця величезна криза вимагає спільної людської реакції та надання в цих надзвичайних умовах освіти й відповідної психо-соціальної підтримки для подолання викликів, з якими стикаються діти, що сьогодні стали біженцями та мігрантами.

Позаформальна освіта грунтується на визнанні того, що іінклюзія - це процес, який вимагає участі як тих, хто є новим в суспільстві, так і тих, хто вже є його членами. Новоприбулі іммігранти, так само як і ті люди, що вже давно живуть в країні , повинні стати співтворцями, як в своєму власному житті, так і в житті своєї нової країни. Це є передумовою забезпечення сталої інклюзії.

Позаформальна освіта в ігрових хабах забезпечує умови, яких вимагає потреба разом створити таку нову реальність.

ІГРОВІ ХАБИ ДЛЯ ДІТЕЙ, ЩО Є БІЖЕНЦЯМИ ТА ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ, ТА ЇХНІ ПЕРЕВАГИ

Важливим аспектом ігрових хабів є залучення дітей до творчих занять, що будуються навколо гри та веселощів, але які при цьому стимулюють творчі та когнитивні здібності дітей.

В безпечному простірі ігрового хаба діти мають можливість розслабитися та веселитися, а це може означати, що діти стають більш впевненими в собі та мають бажання приймати участь в заняттях.

Крім того, багато дітей приходять до ігрового хаба разом зі старшим братом чи сестрою, або ж з кимось із батьків, що робить такий хаб чудовим місцем для навчання через гру за участі представників декількох поколінь

ПРИКЛАДИ ПОСЛУГ ТА ЗАНЯТЬ, ЩО ПРОПОНУЮТЬСЯ В ІГРОВОМУ ХАБІ

- Ігротека (можливість взяти іграшки на певний час)
- Заняття "Приходь і грай"
- Заняття з читання для батьків та дітей
- Заняття для представників різних поколінь
- Батьківські клуби
- Практичні семінари або інформаційні заходи для батьків, що проводяться разом з іншими службами в громаді

ДОДАТКОВІ РЕСУРСИ

В наступних документах і на вебсайтах ви знайдете більше інформації про переваги позаформальної освіти, про її здатність сприяти соціальній інклюзії дітей-біженців та їхніх сімей, а також отримаєте джерело додаткового натхнення

- The role of non-formal education in migrant children inclusion. By SIRIUS Watch (2018). Available here.

- Early Childhood Development in Emergencies, Integrated Programme Guide, By UNICEF (2018). Available here.

- The TOY for Inclusion – Voices of Children booklet shares the stories told by the children attending Play Hubs. Hear why the Play Hubs are so important from the perspective of children. Available here.

- What Works Guide - gives recommendations to practitioners and to local authorities on how to implement Early Childhood Education and Care (ECEC) Play Hubs at best. Available here,

Частина 4 - Гра, що поєднує різні покоління та культури

Міжпоколінне навчання молодих та старих, з приділенням особливої уваги соціальній інклюзії

FOR INCLUSION

unicef

International Child Development Initiatives

Škola Dokorán

Epim
European Programme for Integration and Migration

МІЖПОКОЛІННЕ НАВЧАННЯ

“МІЖПОКОЛІННЕ НАВЧАННЯ - ЦЕ ПРОЦЕС В ЯКОМУ ПРЕДСТАВНИКИ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП НАВЧАЮТЬСЯ РАЗОМ, НАВЧАЮТЬСЯ ОДИН ВІД ОДНОГО І ДІЗНАЮТЬСЯ ОДИН ПРО ОДНОГО В РІЗНОМАНІТНИХ УМОВАХ”

Проект TOY

Міжпоколінне навчання надає відповідь на **3** питання**,** що турбують суспільство

- Перше - це сегрегація за віком в країнах, коли вікові групи виявляються ізольованими в закладах для людей певного віку (таких як дитячі дошкільні заклади та будинки для людей похилого віку).
- Друге - це потреба в кращій інтеграції людей різного віку у відповідь на старіння населення в усьому світі .
- Третє - це потреба в соціальній згуртованості та солідарності в культурно різноманітних суспільствах.

ШЛЯХ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Міжпоколінне навчання може допомогти у зменшенні маргіналізації дітей молодшого віку та літніх людей, особливо таких, що живуть у складних умовах - мігрантів, біженців, Ромів, і таким чином зробити важливий внесок у подолання існуючого розриву між різними соціальними групами в суспільстві.
Результати проведених раніше досліджень свідчать про те, що такий вид діяльності кидає виклик стереотипам, і що всі залучені до цього процесу відчувають ті ж самі цінності солідарності, поваги та прийняття ‘інших’.

СТВОРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ МІЖПОКОЛІННОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ТА ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ З РІЗНИХ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ГРУП НАДАЄ МОЖЛИВІСТЬ ОТРИМАТИ НОВЕ РОЗУМІННЯ Й НОВІ ЗНАННЯ ПРО 'ІНШИХ', ЩО ВИЯВЛЯТЬСЯ КОРИСНИМИ І ДЛЯ МАЛЕНЬКИХ ДІТЕЙ, І ДЛЯ ЛІТНТІХ ЛЮДЕЙ, СПРИЯЮЧИ СОЦІАЛЬНІЙ ІНКЛЮЗІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКІЙ АКТИВНОСТІ ЦИХ ЛЮДЕЙ В СВОЇХ ГРОМАДАХ

В рамках МПО можна організувати цілий ряд занять. Наприклад::

- Літні люди читають дітям вголос
- Вивчають ігри з різних культур і традицій, разом в них грають
- Разом створюють музику з використанням різних традиційних музичних інструментів
- Вільна гра
- Творчі заняття(малювання фарбами, олівцями, театральні дії тощо.), в яких діти й літні люди разом працюють над якимось кінцевим продуктом
- Разом займаються садівництвом та готують їжу
- Знайомство з тим, як з часами змінилися ігри (діти грають в старі ігри, а літні люди - в більш сучасні ігри)

ХТО ЗАЛУЧЕНИЙ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖПОКОЛІННОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ?

Міжпоколінне навчання (МПН) можна проводити в різноманітних формах, і воно вимагає наявності ряду ресурсів.

В рамках програми "TOY Programme", до цієї діяльності залучаються три покоління:

- діти молодшого віку,
- літні люди,
- а також покоління людей середнього віку, що є відповідальними за допомогу у встановленні взаємовідносин між двома попередніми категоріями.

Представниками покоління середнього віку часто є практичні працівники, що працюють або є волонтерами в системі ОТДМВ (центрах денного перебування, дитячих садках, інших дитячих дошкільних закладах, ігротеках тощо) або ж в системі соціальної допомоги літнім людям. Інколи роль фасилітаторів в системі МПН можуть виконувати працівники, що займаються питаннями розбудови громад і є відповідальними за благополуччя всіх громадян та їх залучення до діяльності в якомусь напрямку. Для організації успішної діяльності з МПН не завжди виникає потреба у використанні офіційних дитячих закладів, таких як дитячі садки, школи або будинки для людей похилого віку.

МПН МОЖЕ ПРОХОДИТИ В ПОЗАФОРМАЛЬНИХ І НЕФОРМАЛЬНИХ МІСЦЯХ, ТАКИХ ЯК ІГРОТЕКИ, ІГРОВІ МАЙДАНЧИКИ, ГРОМАДСЬКІ ЦЕНТРИ, ЦЕНТРИ МИСТЕЦТВ АБО ПАРКИ.

НАВИЧКИ ТА ЗНАННЯ ФАСИЛІТАТОРІВ МІЖПОКОЛІННОГО НАВЧАННЯ

Для того, аби бути спроможними організувати сталу й змістовну діяльність з МПН, фасилітатори потребують конкретних навичок і знань, яких вони можуть не мати без відповідного навчання. До компетенцій, які необхідні для планування та проведення занять з МПН, відносяться наступні:

Розуміння концепції МПН та вигід від об'єднання різних поколінь.

Вміння розпізнавати та виявляти негативні стереотипи по відношенню до маленьких дітей та літніх людей, навички та знання для того, щоб їм протидіяти.

Знання й навички сприяння різноманіттю , інклюзії та справедливості під час роботи з людьми з різних верств населення.

Розуміння концепції громад для всіх вікових груп.

Знання про те, як навчаються й розвиваються діти й літні люди, і які види діяльності їм більше підходять

Знання й навички комунікації з дітьми, літніми людьми, їхніми сім'ями та іншими практичними працівниками, що працюють в громаді;

Знання й навички для планування, здійснення та оцінки діяльності з МПН з широким залученням багатьох учасників

Знання й навички забезпечення та підтримки якості й сталості МПН.

ВИГОДИ ВІД МІЖПОКОЛІННОГО НАВЧАННЯ

ДІТИ МОЛОДШОГО ВІКУ

- дізнаються про традиції, приготування їжі, місцеву історію, оволодівають новими компетенціями (наприклад, вміннями приготування їжі та садівництва);
- вибудовують значущі стосунки з літніми людьми, відчувають спокій та структуру, отримують більше уваги, особливо в ‘сім'ях, в яких не вистачає часу’;
- дізнаються про цінності й норми громадянськості, такі як необхідність бути поважливими, ввічливими, готовими допомогти;
- усвідомлювати, що означає старіння, і розуміти інші культури.

ЛІТНІ ЛЮДИ

- відчувають, що їх цінують, що вони є корисними для суспільства, і це підвищує їхнє почуття власної гідності;
- відчувають нову енергію;
- покращується їхнє фізичне та психічне здоров'я і благополуччя;
- отримують нові навички, наприклад, читання книжок вголос маленьким дітям;
- дізнаються від дітей, що походять з родин мігрантів, про їхнє життя.

ГРОМАДИ

Росте не тільки особисте благополуччя громадян, але й ціла громада отримує свої переваги.

- Громадяни навчаються встановлювати соціальні взаємовідносини без остраху;
- навчаються цінувати й поважати один одного;
- навчаються домовлятися про те, як необхідно щось робити, також не погоджуватись один одним;
- кидають виклик існуючим стереотипам щодо віку, гендеру та культури.

ДОДАТКОВІ РЕСУРСИ

В наступних документах і на вебсайтах ви знайдете більше інформації про гру за участі представників різних поколінь та її здатність покращити соціальну інклюзію, а також отримаєте джерело додаткового натхнення.

- TOY Project website.
- TOY in Action activities.
- TOY Blog.
- Book ‘Intergenerational Learning in Practice: Together Old & Young’., edited by Margaret Kernan and Giulia Cortellesi and published by Routledge.
- Free TOY Online Course.
- ‘Tried and True: a Guide to Successful Intergenerational Activities’ by Generations United and Neighbors Growing Together.
- ‘Intergenerational Activities: Programming Guide’ by Families Canada.

Література

- Bellis MA, Hughes K, Ford K, Ramos Rodriguez G, Sethi D, Passmore J. (2019). Life course health consequences and associated annual costs of adverse childhood experiences across Europe and North America: a systematic review and meta-analysis. Lancet Public Health https://www.thelancet.com/action/showPdf?pii=S2468-2667%2819%2930145-8
- Bronfenbrenner, U. (1974). Developmental research, public policy, and the ecology of childhood. Child development, 45(1), 1-5.
- Center on the Developing Child, Harvard University. Resilience https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/resilience/
- Center on the Developing Child, Harvard University. Toxic Stress. https://developingchild.harvard.edu/science/key-concepts/toxic-stress/
- Coombs, P.A., & Ahmed, M. (1974). Attacking rural poverty: How nonformal education can help. Baltimore: John Hopkins University Press.
- Cortellesi, G., Daniel, S., Kernan, M., Trikic, Z., Harpley, J. (2018). TOY for Inclusion Toolkit. https://www.reyn.eu/wp-content/uploads/2018/06/TOY4inclusion_toolkit.pdf
- del Barrio et al. (2016) Together Old & Young: How should we live together? A spotlight on the benefits of contact between the youngest and the oldest citizens in our communities. http://www.toyproject.net/wp-content/uploads/2017/03/TOY-Position-Paper_19October2016_FINAL_Digital-version.pdf
- Ereky-Stevens, K., Siraj, I., Kong, K. (2022). Review of the Research Evidence on Early Childhood Education and Care in Refugee Contexts in Low- and Middle-Income Countries. Department of Education,University of Oxford; School of Educational Studies, Universiti Sains Malaysia https://www.education.ox.ac.uk/wp-content/uploads/2022/02/Review-of-the-Research-Evidence-on-Early-Childhood-Education-and-Care-in-Refugee-Contexts-in-Low-and-Middle-Income-Countries.pdf

Література

- Fordham, P. E. (1993) ‘Informal, non-formal and formal education programmes’ in YMCA George Williams College ICE301 Lifelong Learning Unit 2, London: YMCA George Williams College.
- ISSA Netherlands (2020). Building Bridges – Bridging the Gap: Supporting wellbeing, learning, development and integration of young refugee and migrant children. https://www.issa.nl/content/building-bridges-bridging-gap-supporting-wellbeing-learning-development-and-integration
- ISSA. (2020). Building bridges – Bridging the gap: Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps. https://www.issa.nl/sites/default/files/u672/Guidebook_EN_0.pdf
- Lynch, R., Vaghul, K. (2015). The Benefits and Costs of Investing in Early Childhood Education. Washington Center for Equitable Growth file:///C:/Users/Keti/Downloads/early-childhood-ed-report-web.pdf
- Nurius, P., Green, S., Logan-Greene, P., Borja, S. (2015). Life course pathways of adverse childhood experiences toward adult psychological well-being: A stress process analysis. Child Abuse and Neglect
- OECD. (2018) PISA 2015 Results in Focus https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf
- Park, Maki, Katsiaficas, C., Mc Hugh, M. (2018). Responding to the ECEC Needs of Children of Refugees and Asylum Seekers in Europe and North America, Washington DC: Migration Policy Institute
- Shonkoff, JP., Levitt, P., Bunge, S., et al. (2015). Supportive relationships and active skill-building strengthen the foundations of resilience. www.developingchild.net

Література

- SIRIUS WATCH (2018). Role of non-formal education in migrant children inclusion: links with schools, https://www.sirius-migrationeducation.org/wp-content/uploads/2018/11/SIRIUS-Watch_Full-report-1.pdf
- Smith, M. K. (2002). Informal, non-formal and formal education: a brief overview of different approaches, The encyclopedia of pedagogy and informal education. [https://infed.org/mobi/informal-non-formal-and-formal-education-a-brief-overview-of-some-different-approaches/
- The TOY Project Consortium. (2013) Intergenerational Learning Involving Young Children and Older People, Leiden: The TOY Project. http://www.toyproject.net/wp-content/uploads/2016/01/TOY-literature_review_FINAL.pdf;
- UN General Assembly, Convention on the Rights of the Child. (1989). United Nations, Treaty Series, vol. 1577, https://www.refworld.org/docid/3ae6b38f0.html
- UNESCO. (2006) UNESCO Guidelines on Intercultural Education. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147878
- UNHCR. (2022) Operational data portal: Ukraine refugee situation https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location?secret=unhcrrestricted
- UNICEF. (2013) Learning Kit Handbook, Module 3 – Fostering Early Childhood Development https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/location?secret=unhcrrestricted
- UNICEF. (2014). Early childhood development in Emergencies: Integrated programme guide. https://www.unicef.org/media/73736/file/Programme-Guide-ECDiE-2014.pdf.pdf

Література

- UNICEF. (2018). Operational guidelines on community based mental health and psychosocial support in humanitarian settings: Three-tiered support for children and families (field test version). https://www.unicef.org/reports/community-based-mental-health-and-psychosocial-support-guidelines-2019
- UNICEF. (2020). Mental Health and Psychosocial Support for Families at the US-Mexico Border: A guide to caring for the mental health and psychosocial needs of migrant and refugee children and their families. https://www.unicef.org/documents/mental-health-psychosocial-support-families-us-mexico-border
- UNICEF. (2022) Guidance for Protecting Displaced and refugee children in and outside of Ukraine. https://www.unicef.org/emergencies/guidance-protecting-displaced-children-ukraine
- United Nations Children's Fund. (2020). A Generation to Protect: Monitoring violence, exploitation and abuse of children within the SDG framework, UNICEF, New York.
- WHO. (2015). Mental Health and Psychosocial Support for Refugees, Asylum Seekers and Migrants on the Move in Europe: A multi-agency guidance note. https://www.who.int/publications/i/item/mental-health-and-psychosocial-support-for-refugees-asylum-seekers-andmigrants-on-the-move-in-europe

Картки занять

Картки занять для використання в ігрових хабах програми **"TOY for Inclusion"** та інших позаформальних службах ОТДМВ, що надають підтримку дітям-біженцям та сім'ям

unicef

International Child Development Initiatives

Škola Dokorán

Epim European Programme for Integration and Migration

Висловлення вдячності

Посібник "Гра для інклюзії" було розроблено Катериною Алвес, Анастасією Бурдзіною, Джулією Кортеллезі, Маріаною Паласуелос, Кетеван Сулава та Луізою Теш з організації "International Child Development Initiatives" (ICDI) з Нідерландів, в співпраці з працюючою в Словаччині НУО "Škola dokorán – Wide Open School" ("Широко відкрита школа").

Висловлюємо особливу подяку Маріані Паласуелос за її внесок в створення графічного дизайну, а також Мирославу Скленці, Петеру Стражику, Мирославу Балону та Штефану Порубскі з "Škola dokorán – Wide Open School", за надання зворотного зв'язку в критично важливі моменти.

Ми також дуже вдячні словацьким та українським працівникам ігрового хаба, які поділилися з нами своїм досвідом, почуттями й очікуваннями та допомогли нам перетворити цей Посібник на інструмент, який, ми сподіваємося, буде корисним, здатним справляти вплив та легким у використанні ресурсом. Сподіваємось, що війн більше не буде, і цей Посібник більше не матиме користі!!

За додатковою інформацією про "TOY for Inclusion Play Hubs" (Ігрові хаби ІГРАШКА для інклюзії) і про те, як вони допомагають дітям та сім'ям, що є біженцями, звертайтеся за адресоют: www.toy4inclusion.eu

© ICDI, October 2022

Рекомендоване посилання:

ICDI. (2022). Play for Inclusion: A handbook for non-formal services supporting young refugee children and families. Leiden: International Child Development Initiatives.

Публікація цього Посібника фінансується спільно ЮНІСЕФ та Європейською програмою інтеграції та міграції- EPIM. Їхня підтримка щодо цієї публікації не означає їхнього схвалення змісту, який віддзеркалює лише точки зору авторів, і співфінансуючі організації не несуть відповідальності за будь-яке використання ifнормації, що міститься в публікаціі.

Зміст

Картки занять. Загальний огляд_____ стор. **4**
Картка занять **1.1** - Тунель_____ стор. **5**
Картка занять **1.2** - Рухаємось по колу_____стор. **6**
Картка занять **1.3** - Знайомство зі звуками та запахами_____ стор. **7**
Картка занять **1.4** - Складаємо історії_____стор. **8**
Картка занять **1.5** - Називаємо частини тіла_____ стор. **9**
Картка занять **1.6** - Заняття музикою_____стор. **10**
Картка занять **1.7** - Плескаємо в долоні з дитиною_____ стор. **11**
Картка занять **1.8** - Римуємо разом з дитиною_____стор. **12**
Картка занять **1.9** - Плаває чи тоне_____ стор. **13**
Картка занять **1.10** - Робимо намисто з малюком_____ стор. **14**
Картка занять **1.11** - Головоломки з тілом _____стор. **15**
Картка занять **1.12** - Сортуємо ґудзики _____стор. **16**
Картка занять **2.1** - Від мого серця до твого серця_____ стор. **17**
Картка занять **2.2** – Глибоке дихання_____стор. **18**
Картка занять **2.3** – Лялька або іграшка_____ стор. **19**
Картка занять **2.4** – Обійми метелика_____ стор. **20**
Картка занять **2.5** – Черевне дихання_____ стор. **21**
Картка занять **2.6** – Граємо в (саморобне) доміно_____ _____ стор. **22**

Зміст

Картка занять **2.7** – Риболовля_____ стор. **23**
Картка занять **2.8** – Ліпемо з глини_____ стор. **24**
Картка занять **2.9** – Мережа зв'язків _____стор. **25**
Картка занять **2.10** –Торба з секретами_____ стор. **26**
Картка занять **2.11** – Уявна гра_____стор. **27**
Картка занять **2.12** – Вгадайте, що я бачу _____стор. **28**
Картка занять **2.13** – Бавимося з бульбашками_____ стор. **29**
Картка занять **2.14** – Маленькі помічники_____ стор. **30**
Картка занять **3.1** – Творчість на природі_____стор. **31**
Картка занять **3.2** – Малюємо з допомогою малюнків для посилання_____стор. **32**
Картка занять **3.3** – Коло наших рук _____ стор. **33**
Картка занять **3.4** – Ємність для тривог_____ стор. **34**
Картка занять **3.5** – Таємний малюнок _____ стор. **35**
Картка занять **3.6** – Ланцюг сильних сторін_____ стор. **36**
Картка занять **3.7** – Добрі друзі _____ стор. **37**
Картка занять **3.8** – Вільне малювання _____стор. **38**
Картка занять **3.9** – Історія із загинанням сторінки_____стор. **39**
Картка занять **3.10** – Малюємо разом_____ стор. **40**
Картка занять **3.11** – Пошук скарбів_____стор. **41**
Додаткові ресурси_____ стор. **42**

Картки занять

Загальний огляд

Наступні картки занять є невід'ємною частиною "Гра для інклюзії - Посібник для позаформальних служб, що надають підтримку дітям молодшого віку і сім'ям, які є біженцями".
Картки занять створені для використання в ігрових хабах програми "TOY for Inclusion" та інших позаформальних службах РДМВ на базі громад, в яких діти молодшого віку та їхні сім'ї можуть:

- Спілкуватися та знаходити нових друзів,
- Вивчати місцеву мову,
- Виражати емоції та поратися з травматичним досвідом,
- Знайомитись зі своєю новою громадою,
- Дізнатися про освітуні та інші послуги,
- Отримувати спеціалізовану допомогу в різних секторах завдяки беспосередньому перенаправленню: освітньому, охорони здоров'я, житловому, працевлаштування тощо.

Картки занять розділені на три групи (позначені різними кольорами як показано нижче), згідно з віком дитини:

ВІКОВА ГРУПА **1 (0-3** років)

ВІКОВА ГРУПА **2 (4-5** років)

ВІКОВА ГРУПА **3 (6-8** років)

В кожній картці також вказуються області розвитку, для яких заняття виявляється корисним:

- Область соціально- емоційного розвитку.
- Область фізичного розвитку.
- Область мовленнєвого розвитку.
- Область когнітивного розвитку.

1.1

Тунель

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття має на меті покращити здатність дітей зберігати рівновагу, сидіти, ставати на коліна і повзти, використовуючи при цьому різні частини тіла, а також координувати свої рухи та виконувати команди.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Фізичного та соціально-емоційного	10 - 15 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Запропонуйте парам дітей взятися за руки і створити тунель в різних частинах ігрового простору.
- Заохочуйте дітей проповзати крізь тунелі.
- Під час гри співайте пісеньку, що легко запам'ятовується, або ж програвайте якусь музику.
- Якщо дозволяють умови, можна також адаптувати це заняття для використання просто неба

Матеріали:
Відкритий простір в приміщенні або просто неба, під час заняття співати пісеньку або грати веселу музику.

Джерело: *The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)*

1.2

Рухаємось по колу

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття має на меті покращити здатність дітей зберігати рівновагу, сидіти, ставати на коліна і повзти, використовуючи при цьому різні частини тіла, а також координувати свої рухи та виконувати команди.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Фізичного та соціально-емоційного	10 - 15 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Візьміться з дітьми за руки і станьте в коло.
- Тримаючись за руки, ходіть по колу разом з дітьми і співайте якусь пісеньку.
- В пісеньці використовуйте слова, що пропонують дітям сісти, встати, стрибнути вперед, стрибнути назад, повернутися на місці тощо, згідно з їхніми уміннями.

Матеріали:
Відкритий простір в приміщенні або просто неба, під час заняття співати пісеньку або грати веселу музику.

Джерело: *The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)*

1.3 Знайомство зі звуками та запахами

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття сприяє розвитку у дітей чуття, такого як відчуття на дотик, слуху та нюху, а також моторики.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, когнітивного та мовленнєвого	20 - 30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Підносьте предмети з різними приємними запахами до носу дитини.
  - “Понюхай це. Ми нюхаємо носом”.
- Зберіть різні предмети з виразним запахом. Дзенкніть у дзвіночок. Витягніть пробку або потрясіть кожним із предметів перед дитиною. Дозвольте їй дослідити його руками.

Матеріали:
Різні предмети, що мають запах, наприклад, продукти харчування, квіти, а також предмети, що видають виразні звуки(наприклад, можна наповнити пляшечки

Source: ICDI ‘Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4’ (2020) (Джерело: *ICDI* "Зробимо перші *1000* днів значущими*!* Набір інструментів для використання під час патронажних відвідувань. Ресурси, призначені для того, аби допомогти батькам створити багате, безпечне та дбайливе середовище для дітей в віці до 4 років ")

1.4

Складаємо історії

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття сфокусовано на вихованні у дітей здатності розслаблюватись емоційно, фізично й психічно, а також встановлювати довірчі та змістовні взаємовідносини один з одним і з дорослими людьми.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, когнітивного та мовленнєвого	15 - 30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Запропонуйте дітям перегортати сторінки в той час, коли ви будете розповідати про картинки в книзі.
- Якомога більше розмовляйте з малюками.
  - З віку 3 місяців у малюків збільшується коло зору.
- Повільно повторюйте слова, що є на картинках, і дозвольте дітям слідкувати за рухом ваших губ і словами, які ви використовуєте.
- Заохочуйте дітей повторювати слова й звуки.
- Вкажіть на якусь картинку і разом з дитиною скажіть слово, що до неї відноситься.
  - Ставте прості запитання про картинки, аби допомогти дітям краще зрозуміти слова.
- Складайте історії, використовуючи при цьому різні картинки з картонної книжки. Розказуйте про кольори, рахуйте кількість предметів, зображених в книжці і заохочуйте дітей вам допомагати.

Матеріали:
Книга з картинками

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013) (Джерело: Посібник ЮНІСЕФ "Освіта в надзичайних ситуаціях, Керівництво ЮНІСЕФ з використання матеріалів з розвитку дитини молодшого віку")

1.5

Називаємо частини тіла

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття допомагає покращити обізнаність дитини із її тілом, а також мовленнєві навички.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та мовленнєвого	20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

Цю вправу можна виконувати по-різному, підвищуючи її складність залежно від навичок дитини. Розглядайте запропоновані нижче кроки як вправу в повному обсязі. Можна обирати будь-який крок, що найкраще відповідає навичкам дитини в певний момент.

- Просто вкажіть на частину тіла дитини й назвіть її. Можна вказати на якусь частину тіла дитини, назвати її, а потім вказати на туж саму частину свого тіла.
- Можна вказати на якусь частину тіла дитини, назвати її, а потім вказати на ту ж саму частину власного тіла й почекати, аби подивитись, чи зможе дитина вимовити назву цієї частини тіла. Якщо не зможе, повторіть ще раз.
- Вкажіть на якусь частину тіла дитини й назвіть її. Вкажіть на іншу частину тіла і попросіть дитину назвати її. Повторіть, роблячи це по черзі.
- Назвіть частину тіла і запропонуйте дитині знайти її у себе або у вас.

Порада:

Можна додати до цієї вправи додатковий шар, використовуючи її як можливість для навчання дитини мові країни, в якій вона перебуває. Крім того, можна поєднати одного з батьків з дитиною в парі та запропонувати їм виконати вправу разом.

Матеріали:
Заняття можна проводити перед дзеркалом, але це не обов'язково.

Source: ICDI 'Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4' (2020)

1.6

Заняття музикою

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття музикою допомагає дітям керувати своїми емоціями та почуттями, покращує їхні мовленнєві та соціальні навички.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та фізичного	30 хв.

Підготовка:

- В 2 однакові ємності покласти однакову кількість гудзиків одного розміру.
- В 2 однакові ємності покласти однакову кількість скріпок для паперу одного розміру. Накрити всі ємності кришками.

Вказівки щодо проведення заняття

- В невеликій групі з трьох дітей запропонуйте дітям поекспериментувати і потрясти кожною з 6 банок.
- Запитайте: "Чи всі банки видають той самий звук?" Вони можуть з'ясувати, що відносно деяких можна сказати "так", а щодо інших - "ні".
- Потім попросіть їх спробувати знайти ті, що видають однаковий звук. Коли діти знайдуть пару, попросіть їх описати звуки. Також спитайте, що, на їхню думку, спричиняє звуки. Звукові банки можна використовувати для створення ритмічного малюнку або для того, щоб вибити ритм якоїсь пісеньки.

Матеріали:
Гудзики, скріпки для паперу, зерна, навиличкі пластикові ємності з кришками (порожні касети від плівки або пляшечки з-під вітамінів)

Source: ISSA "Building bridges – bridging the gap: supporting wellbeing, learning, development and integration of young refugee and migrant children in Greece" Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps (2020)

1.7 Плескаємо в долоні з дитиною

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Таке заняття сприяє розвитку у дитини дрібної моторики, здатності виражати емоції, покращує її зв'язок з дорослими/опікунами, а також відчуття безпеки/захищеності.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та мовленнєвого	15 - 20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Крок 1: Покажіть своєму малюкові, як плескати в долоні. Можна співати або сміятися, щоб у дитини плескання в долоні асоціювалося з чимось позитивним.
- Крок 2: Візьміть руки дитини в свої руки і покажіть їй, як плескати повільно й швидко.
- Крок 3: Поєднуйте плескання з іншими діями, одночасно граючи, співаючи. Плескаючи в долоні, тримайте свої руки біля свого обличчя і говоріть з дитиною – це дозволяє сфокусувати її увагу і допомагає їй добре бачити ваші руки, що плескають.

Можливі варіанти заняття:

Вам знадобляться принаймні два предмети, якщо можливо - різного кольору.

- Можна розпочати заняття зі співу пісеньки і розповісти дітям про гру. Поясніть: ‘коли я бачу тарілку, мені кортить плеснути в долоні’ і потім плесніть; ‘коли я бачу ложку, мені кортить плеснути двічі’ і потім плесніть двічі. Після цього дозвольте дітям це зробити, аби побачити, чи вони зрозуміли. Покажіть їм тарілку й плесніть, потім покажіть ложку й плесніть двічі.
- По черзі використовуйте ложку й тарілку і дозвольте дітям плескати та отримувати задоволення.

Матеріали:
Матеріалів не потрібно. Якщо можливо, два предмети різного кольору)

Source: ICDI ‘Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4’ (2020)

1.8

Римуємо разом з дитиною

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття допомагає встановити кращий зв'язок з дітьми, а також сприяє розвитку їхніх мовленнєвих навичок.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально- емоційного та мовленнєвого	20 - 30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Співайте пісеньки з дитиною або групою дітей. Можна спробувати співати тематичні пісеньки, в яких називаються частини тіла або тварини.
- Називаючи якусь тварину, можна видати звук, який видає ця тварина, або, називаючи частину тіла, можна на неї вказати. Якщо в пісеньці є рима, можна скористатися можливістю наголосити на неї і обговорити з дитиною, яке ще слово римується з тим, що ви щойно вимовили.
- Рими легко запам'ятовуються і допомагають дітям розширити їхній словниковий запас.
- Можна також слухати пісеньки разом, коли ви співатимете дитині або групі дітей, і запрошувати дитину/групу дітей співати разом.
- Пам'ятайте про необхідність дивитись їм в очі під час співу. Зробіть це заняття веселим та інтерактивним.

Матеріали:
Матеріали не потрібні.

Source: ICDI 'Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4' (2020)

Плаває чи тоне

Це заняття має на меті стимулювати позитивні взаємодії, розвиток мовленнєвих навичок, творчі здібності, а також велику моторику.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, мовленнєвого та когнітивного	30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Попросіть дорослих і дітей по черзі класти різні предмети в миску і дивитися, які з них плавають, а які - тонуть.
- Поговоріть про те, чому предмети можуть тонути або плавати.

Головні міркування/полегшуючі запитання:

- Що на вашу думку відбуватиметься?
- Чому, на вашу думку, цей предмет плаває?
- Чому, на вашу думку, цей предмет потонув?

Матеріали:
Тепла вода, миска, платикові предмети і предмети з природи, наприклад, палички, камінці, листя.

Generations United (GU) 'Tried and True: A guide to Successful Intergenerational Activities at Shared Site Programs' (2006)

1.10

Робимо намисто з малюком

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття допомагає дітям покращувати навички дрібної моторики, а також сприяє когнітивному розвитку.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Фізичного та когнітивного розвитку	20 - 30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Візьміть декілька предметів з наскрізними отворами (макаронні ріжки, великі дерев'яні бусини, порожні котушки, порожні паперові рулони тощо) і декілька шнурків (або тасьму).
- Це допомагає дітям розвивати фізичні навички та моторику , виконуючи веселе завдання.

Матеріали:
Предмети з наскрізними прорізями.

Source: ICDI ‘Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4’ (2020)

1.11

Головоломки з тілом

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це заняття має на меті створити відчуття спільності, команди та співпраці, стимулювати позитивні взаємодії, розвивати творчі здібності дітей.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, мовленнєвого та когнітивного	30 хв.

Підготовка

- Приготуйте частини картинок (наприклад, тварин, людського тіла), картон і клей-олівець для кожної пари дітей.
- Розріжте картинки на три частини, щоб були окремо голова, тулуб і ноги; можливо, для цього знадобиться декілька наборів картинок.

Вказівки щодо проведення заняття

- Попросіть пари дітей взяти розрізані картинки і скласти тіло з наданих їм частин.
- Запропонуйте картинки тварин (наприклад, дайте дитині лапи качки).
- Спитайте у пари, як їм подобається картинка.
- Попросіть пару приклеїти їхню картинку до картону.
- Попросіть пари співпоставити картинки дитини й дорослої людини окремо.

Запитання для бесіди/полегшення виконання:

Хто це на цій картинці? Що це за частина тіла? Чи підходить ця частина тіла цій особі? Для чого служить ця частина тіла?

Матеріали:
Частини картинки (наприклад, тварини, тіло людини), картон, клей-олівець.

Generations United (GU) 'Tried and True: A guide to Successful Intergenerational Activities at Shared Site Programs' (2006)

1.12

Сортуємо ґудзики

ВІКОВА ГРУПА 1 (0-3)

Це веселе заняття, що розвиває візуальні навички та формує у дитини впевненість в собі.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Когнітивнрго та фізичного	20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Дайте дитині ґудзики (або інші невеликі безпечні предмети) різного розміру і кольору і попросіть її розсортувати їх за кольором та/або розміром. Якщо дитина може рахувати, можна попросити її розкласти ґудзики в певній кількості.

- Для того, щоб дещо ускладнити завдання, можна взяти невеличку коробку або аркуш паперу для того, щоб складати предмети групами.

Матеріали:
ґудзики, ємності для сортування ґудзиків.

Source: ICDI ‘Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4’ (2020)

2.1

Від мого серця до твого серця

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Увагу в цьому занятті зосереджено на об'єднанні дітей, встановленні взаємовідносин між однолітками, сприянні вихованню відчуття спільності, співпричетності, доброти та позитивної підтримки.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного	30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Попросіть дітей поділитися на пари. Приєднайтеся самі до якоїсь пари.
- З допомогою свого партнера покажіть дітям, що їм необхідно робити, звертаючись один до одного. Розпочніть з фрази: “Від мого серця до твого серця, я бажаю тобі добра”, при цьому вказуючи на своє власне серце, а потім - на серце свого партнера. По черзі говоріть це один одному. Надайте дітям час, аби розпочати працювати зі своїми партнерами.
- Потім продемонструйте дітям зв'язок через інші частини тіла. Наприклад, “Від мого плеча до твого плеча, я бажаю тобі добра”, при цьому вказуючи або поєднуючи своє плече з плечем партнера. Попросіть дітей робити те саме, що робите ви, з їхніми партнерами. Інші зв'язки: “Від моїх пальців на ногах до твоїх пальців на ногах, я бажаю тобі добра”; “Від мої руки до твоєї руки, я бажаю тобі добра”; “Від мого коліна до твого коліна, я бажаю тобі добра”.
- Після того, як було встановлено від 5 до 15 зв'язків між частинами тіла, спитайте у дітей, які відчуття у них виникають, коли хтось бажає їм добра.

Матеріали:
Простір, в якому можно стояти та грати

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.2

Глибоке дихання

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Цю вправу можна використовувати для того, аби допомогти та заохотити дітей відчувати те, що з ними відбувається, і навчити їх діям, які допоможуть їм відчувати себе розслабленими, спокійними та задоволеними.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, фізичного та мовленнєвого	15 - 20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Крок 1: Навчіть дітей, як вони можуть почати усвідомлювати власне дихання і глибоко дихати, використовуючи при цьому свою уяву. Використовуйте цю вправу з глибокого дихання з дітьми щодня.
- Крок 2: Попросіть кожну дитину, що сидить або стоїть, стиснути праву руку в кулак і уявити, що вона тримає квітку, фрукт або улюблену їжу, що приємно пахне.
- Крок 3: Потім попросіть кожну дитину стиснути в кулак ліву руку і уявити, що вона тримає свічку або вогонь.
- Крок 4: Запропонуйте дітям глибоко вдихнути запах квітки/фрукту/їжі в їхній правій руці, а потім задути свічку й вогонь, які вони тримають в лівій руці. Нехай вони продовжують глибоко вдихати приємний запах носом і видихати та загашувати вогонь ротом. Повторити цикл вдихання та видихання принаймні 3 рази.

Цю вправу можна також використовувати батькам/опікунам. Така вправа на розслаблення може бути корисною дітям та дорослим будь-якого віку.

Матеріали:
Відкритий простір, в якому можна лежати або стояти групою. Можна проводити як в приміщенні, так і просто

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.3

Лялька або іграшка

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Цю вправу можна використовувати для того, аби допомогти та заохотити дітей відчувати те, що з ними відбувається, і навчити їх діям, що допоможуть їм відчувати себе розслабленими, спокійними та задоволеними.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, фізичного та мовленнєвого	15 - 20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Крок 1: При проведенні цього заняття використовуйте в якості зразків ляльок або іграшки. Поясніть дітям, що інколи буває приємним уявити себе лялькою або маріонеткою, у якої бовтаються передпліччя, ноги, руки та ступні.
- Крок 2: Спочатку потрясіть ногами, потім руками, потім похитайте головою, потрусіть плечима й тулубом . Заохочуйте дітей бути такими пустотливими, як вони побажають, розслаблюючи свої тіло та рухаючись подібно до ляльки.
- Крок 3: Спитайте у дітей, чи помітили вони, що якась частина їхнього тіла відчувається більш напруженою або застиглою аніж інші частини тіла. Запропонуйте їм приділяти більше уваги необхідності трясти цією частниою тіла аби її розслабити.

Цю вправу можна також використовувати батькам/опікунам. Така вправа на розслаблення може бути корисною дітям та дорослим будь-якого віку.

Матеріали:
Відкритий простір, в якому можна лежати або стояти групою. Можна проводити як в приміщенні, так і просто

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.4

Обійми метелика

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Цю вправу можна використовувати для того, аби допомогти та заохотити дітей відчувати те, що з ними відбувається, і навчити їх діям, що допоможуть їм відчувати себе розслабленими, спокійними та задоволеними.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, фізичного та мовленнєвого	15 - 20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Крок 1: Схрестіть руки на грудях, наче ви обіймаєте себе, так аби ваша ліва рука лежала на правому плечі, а права рука - на лівому плечі. Попросіть дітей зробити те саме, що й ви.
- Крок 2: Тримаючи руки схрещеними, по черзі легко ляскіть кожною рукою по плечу, якого вона торкається: ляскіть лівою рукою по правому плечу; потім ляскіть правою рукою по лівому плечу; після цього продовжуйте повторяти цю послідовність. Найважливішою умовою цієї вправи є необхідність кожного разу ляскати лише з однієї сторони.
- Крок 3: Можна сказати дітям, що ляскальні рухи руками нагадують крильця метелика або птаха, що рухаються вверх і вниз. Одне крило піднімається і потім опускається, а потім друге крило піднімається й опускається. Попросіть дітей поляскати плечі на протязі 1 хвилини, потім зупинитися, зробити вдих і подивитися на свої відчуття. Спитайте дітей: як ви почуваєтеся?
- Крок 4: Продовжуйте ляскати. Цю вправу можна виконувати доки діти почуватимуться зручно, і стільки разів на день, скільки потрібно.

Матеріали:
Відкритий простір, в якому можна лежати або стояти групою. Можна проводити як в приміщенні, так і просто

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.5

Черевне дихання

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Цю вправу можна використовувати для того, аби допомогти та заохотити дітей відчувати те, що з ними відбувається, і навчити їх діям, що допоможуть їм відчувати себе розслабленими, спокійними та задоволеними.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, фізичного та мовленнєвого	15 - 20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Крок 1: Діти лягають на підлогу і кладуть руку на живіт.
- Крок 2: Попросіть їх повільно вдихнути носом і видихнути ротом з легким звуком “a-x-x-x-x-x” . Скажіть їм, що вони повинні відчути й побачити, як їхня рука на животі під час вдиху та видиху рухається вверх і вниз. Попросіть їх повільно вдихнути носом і видихнути ротом, наче вони намагаються підняти в повітря пір'ячко.
- Крок 3: Повільно вдихати на рахунок 2, 3, 4, та видихати на рахунок 2, 3, 4. Повторити декілька разів.
- Крок 4: Спитайте у дітей, що вони відчувають під час виконання цієї вправи. Регулярно практикуйте з ними цей метод. Поговоріть з ними про те, коли його використовувати—наприклад, коли вони відчувають тривогу, гнів або страх. Заохочуйте їх виконувати цю вправу вдома перед сном.

Матеріали:
Відкритий простір, в якому можна лежати або стояти групою. Можна проводити як в приміщенні, так і

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.6

Граємо в (саморобне) доміно

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5

Це заняття має на меті допомогти дітям оволодіти арифметичним мисленням і умінням виконувати прості математичні дії, а також надати їм можливість розпочати такі дії, як встановлення відповідності, сортування та класифікація предметів.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Когнітивного	30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Важливо пам'ятати, що доміно не обов'язково повинно бути пов'язаним з числами. Можна зробити доміно, в якому необхідно підбирати парні кісточки за кольором, формою, зображеними тваринами, виразами обличчя тощо. Використайте свою уяву і зробіть різні набори кісточок доміно, в які всі діти гратимуть із задоволенням.
- Це також може бути чудовою грою для розвитку тактильних навичок (дослідження через дотики) у дітей молодшого віку. Зробіть кісточки доміно поділеними на дві частини, але без цяток – використовуйте різні на дотик матеріали на кожній половині кісточок, щоб замість того, аби підбирати відповідні парні цятки , діти підбирали до пари свої відчуття; гладке до гладкого, жорстке до жорсткого тощо.

Зразок групового заняття:

- Сісти в коло і дати кожній дитині по 5 кісточок, а решту залишити в купі у середині кола. Перший гравець кладе одну зі своїх 5 кісточок доміно. Наступний гравець повинен додати до першої кісточки свою, яка має таку ж кількість цяток/фруктів/тварин тощо. Якщо гравець не може знайти відповідну пару у себе, він/вона бере наступну кісточку з купи у середині кола.
- Повторити процес і грати доки у одного з гравців не закінчаться кісточки.

Матеріали:
Доміно (можна виготовити власноруч, для чого можливо використати парні картки і наклеїти на них друковані картинки)

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.7

Риболовля

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Це заняття допомагає дітям покращити їхні мовленнєві навички, навчаючись в процесі гри.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Когнітивного, фізичного та соціально-емоційного	30 - 40 хв.

Мета цього заняття полягає в тому, аби спонукати дітей вимовляти знайомі слова й вирази. Коли ви розглядаєте картинки і говорите про них, діти мають можливість встановити якісь деталі та описати картинки.

Вказівки щодо проведення заняття

- Зробіть вудку з палиці. До одного кінця мотузки приклейте невеличкий магніт, а інший кінець мотузки прекрипіть до кінці палиці. Намалюйте картинки або використайте готові картки, які можна знайти в Інтернеті. Виріжте риб, приклейте до них картинки, а також прикрипіть скріпку для паперу до кожної рибки.
- Розкладіть риб на підлозі стороною з картинкою додолу. Діти по черзі ‘ловлять’ рибу з вашою допомогою й називають картинку. Потім подивіться на картинки разом з дітьми, опишіть картинки та обговоріть їх. Можна також називати кольори.
- Завершивши гру, можна поспівати пісеньку або розповісти дитячі віршики, пов'язані з картинками. Можна також використовувати пісеньки й дитячі віршики.
- Можна змінити гру, сховавши предмети в кімнаті і запропонувавши дітям знайти їх за допомогою ваших підказок.

Матеріали:
вудочка (палиця, мотузка, магніт);
картинки тварин, їжі та/або предметів повсякденного вжитку і відповідних речей;
риби, зроблені з різнокольорового картону; скріпки для паперу

Source: ISSA “Building bridges – bridging the gap: supporting wellbeing, learning, development and integration of young refugee and migrant children in Greece” Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps (2020)

2.8

Ліпемо з глини

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Метою цього заняття є розвиток творчих здібностей дітей, вміння поводитися з матеріалами (торкання), а також здатності створювати фігурки й предмети різної форми.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Фізичного та соціально-емоційного	40 - 50 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Дайте дітям коробку з кольоровою глиною для ліпки і дозвольте їм ліпити предмети різної форми й фігурки, і вільно з ними грати. Заохочуйте дітей вивчати новий матеріал.
- Заохочуйте дітей до експериментів, додаючи до глини предмети з природи, наприклад, мушлі, листя й маленькі прутики. Для відтворення фігур можна використовувати предмети, зроблені із вторинної сировини, такі як кришечки пляшок, пластикові пляшки та ємності.
- Зробіть виставу на основі якоїсь історії. Запропонуйте дітям зліпити з глини персонажів їхньої улюбленої історії і з їх допомогою відтворити діалоги за участі персонажів, зліплених з глини. Для того, щоб допомогти в розповіді цього оповідання, можна також виліпити з глини машини, дерева, будинки.

Важливо:

Це заняття буди корисним для дітей будь-якого віку. Якщо ви працюєте з немовлятами, пам'ятайте:

- Заняття для немовлят мають на меті стимулювати торкання до матеріалів (поводження з ними).
- Просто дозволяйте немовлятам торкатися до глини руками. Переконайтеся, що вони не кладуть її до рота.

Матеріали:
Глина для ліпки, природні матеріали, такі як листя, горіхи, насіння, мушлі й прутики.

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.9

Мережа зв'язків

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Це заняття сприяє об'єднанню та позитивним взаємодіям між дітьми, а також покращує взаємодію з дорослими або їхніми опікунами.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного	40 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Посадіть дітей в коло. Приєднайтеся до кола разом з іншими присутніми опікунами.
- Киньте або покотіть м'яча або ляльку до будь-якої дитини в колі і вголос назвіть її по імені.
- Ця дитина кидає або котить м'яча іншій дитині і вголос називає її ім'я. Повторюйте це доки можливість зловити м'яча отримає кожна дитина– отримати м'яча кожна дитина може лише один раз–і м'яч повернеться до вас.
- Повторіть вправу ще раз –в тому самому порядку. Запропонуйте дітям спробувати повторити порядок дій; намагайтеся передавати м'яча від однієї дитини до іншої в тому ж самому порядку, і при цьому вголос називайте їхні імена.
- Повторіть вправу ще декілька разів, дотримуючись встановленого порядку дій.
- Можна також додати м'ячеві якихось емоцій або почуттів, ніби він повільний,швидкий, гарячий, холодний, сумний або щасливий.

Важливо:

Тривожний життєвий досвід може спонукати дітей почуватися незручно або начебто у внутрішній пастці. Їм також може бути важко взаємодіяти з людьми та своїм оточенням.

Матеріали:
М'яч або м'яка лялька з набору, місце, де можна сісти групою

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

2.10

Торба з секретами

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Це заняття допомагає дітям упізнавати та визначати нові слова й терміни, запам'ятовувати їх і включати в свій активний словниковий запас.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Мовленнєвого та соціально-емоційного	30 - 40 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Покладіть картинки до торби і роздайте кожній дитині по одному предмету. Вийміть одну картинку з торби і назвіть її: "У мене кінь. У кого є кінь?"
- Дитина, яка має схожий предмет, піднімає його догори і повторює за вами: "У мене - кінь". Покладіть картинку та предмет на підлогу, де їх всі можуть бачити. Діти можуть заспівати пісеньку про коня. Подивившись на всі картинки та предмети, та заспівавши пісеньки, пов'язані з предметами, діти можуть допомогти скласти їх до торби, при цьому називаючи кожну річ, яку вони кладуть до торби.
- Якщо слова є знайомими для дітей, тоді можна попросити їх складати предмети до торби наступним чином: Ганна може взяти м'яча, Осіан може взяти коня...
- Під час заняття необхідно запитувати про предмети, приділяти увагу інтересам дітей, завершувати речення дітей, повторювати слова і використовувати їх в своїй бесіді. Не говоріть“це невірно”, не виправляйте дітей, просто повторіть вірне слово.

Матеріали:
Набір картинок, набір схожих предметів. В ідеалі, ці предмети повинні бути знайомими з дитячих віршиків та пісеньок.

Source: ISSA “Building bridges – bridging the gap: supporting wellbeing, learning, development and integration of young refugee and migrant children in Greece” Guidebook for kindergarten teachers working in refugee camps (2020)

2.11

Уявна гра

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Уявна гра допомагає розвивати творчі здібності дітей, мовленнєві навички, почуття впевненості в собі, а також емоційні та соціальні навички.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та мовленнєвого	30 - 40 хв.

Гра є вкрай важливою для розвитку дитини. Вона виховує у дітей уміння, яких вони потребуватимуть у майбутньому, таких як емоційна чуйність, креативність та уміння вирішувати проблеми.

Грати - означає навчатись.

Для того, аби дитина могла навчатися в процесі гри, її гра повинна:

1. Приносити радість.
2. Допомагати знаходити сенс в тому, що вона робить.
3. Сприяти її повній зануреності в заняття.
4. Надавати змогу випробувати різні можливості, експериментувати, тестувати гіпотези,
5. Включати соціальну взаємодію, сприяти розумінню інших і комунікації.

Вказівки щодо проведення заняття

- Можна грати в уявний магазин продуктів харчування, уявну ветеринарну клініку, в уявного вчителя школи тощо.
- Заохочуйте свою дитину, надаючи їй матеріали, що можуть допомогти грати в уявну гру. Грайте разом з нею.

Матеріали:
Матеріали не потрібні.

Source: ICDI 'Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4' (2020)

2.12

Вгадайте, що я бачу

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Це заняття допомагає встановити кращі стосунки з дітьми, а також сприяє мовленнєвому розвитку.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та мовленнєвого	20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Скажіть дітям, що ви гратимете в гру “Вгадайте, що я бачу”. Особі, що є розвідником, необхідно вибрати якийсь предмет, а іншим гравцям необхідно його вгадати. Розвідник може надавати підказки.
- Виберіть якийсь предмет в домі і подумайте про деякі з його рис. Виберіть першу підказку, яку ви надасте дітям - колір, висота, текстура, перша літера, матеріал тощо.
- Надайте підказку дітям і дозвольте їм вгадати, що ви бачите. Можна розпочати зі слів: "Вгадайте, що я бачу... і потім надайте підказку’.
- Якщо необхідно, надайте ще одну підказку.
- Після того, як діти вгадають, що це, надайте можливість бути розвідником іншим.

Матеріали:
Матеріали не потрібні

Source: ICDI ‘Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4’ (2020)

2.13

Бавимося з бульбашками

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Метою цього заняття є стимулювати позитивні взаємодії, співпрацю і командну роботу, навички моторики.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, мовленнєвого та фізичног	15 хв.

Підготовка

Знайдіть достатньо просторе місце, в якому діти можуть вільно пускати мильні бульбашки; це чудове заняття для виконання на свіжому повітрі

Вказівки щодо проведення заняття

- Дорослі об'єднуються в пари з дітьми.
- Дорослі видувають мильні бульбашки, а діти намагаються їх зловити.
- Діти й дорослі міняються ролями в парах. Дітям дозволяють видувати бульбашки, а дорослі дивляться і намагаються їх зловити.

Головні міркування/запитання для полегшення виконання:

Ти можеш допомогти _____ ловити бульбашки?

Ти можеш показати_____ як видувати бульбашки?

Матеріали:
Пляшка з бульбашками

Generations United (GU) 'Tried and True: A guide to Successful Intergenerational Activities at Shared Site Programs' (2006)

2.14

Маленькі помічники

ВІКОВА ГРУПА 2 (4-5)

Мета цього заняття полягає в створенні відчуття спільності, підвищити у дитини впевненість дитини в собі та самостійність, а також допомогти створити спільну відповідальність за ігровий хаб.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та мовленнєвого	20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Визначити різні завдання, які можна виконувати в ігровому хабі. Наприклад: привести в порядок пальці на ногах, полити квіти, привітати учасників, що прибувають до ігрового хаба, винести сміття тощо.
- Напішіть ці завдання на дерев'яній паличці або аркуші паперу.
- Покладіть їх разом в скляну банку
- На початку дня попросіть дітей в ігровому хабі витягти паличку з банки.
- Під час перебування в ігровому хабі вони відповідатимуть за це завдання і заняття.
- Обов'язково хваліть кожну дитину і використовуйте це як можливість для неї зробити свій внесок в роботу ігрового хаба.

Завдання ніколи не повинні використовуватись в якості покарання. Навпаки, відповідальність за це завдання необхідно сприймати як веселе завдання, що надасть їм можливість відчути свою важливість

Матеріали:
Дерев'яні палички або шматки паперу, скляна банка

3.1

Творчість на природі

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8

Такі заняття допомагають дітям розвити навички дрібної моторики, творчі здібності, здатність зовнішнього прояву емоцій, а також покращити зв'язки з природою.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та фізичного	30 - 40 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Вийдіть з дітьми на свіже повітря і разом шукайте різні предмети, які ви зможете зібрати. Це можуть бути прутики, листя, засохлі квіти. Заохочуйте їх шукати незвичайні предмети для використання в творчій діяльності, наприклад, невеличкі камінці або довгі гілки.

- Завершивши збирати всі предмети, покладіть їх перед дітьми і запитайте, що вони хочуть з ними зробити. Якщо у вас група дітей, вони можуть разом використовувати те, що зібрали, або ж кожна дитина може створити окремий проект самостійно. Наприклад, діти можуть поєднати зібрані речі і створити скульптуру або ж зробити колаж з листя. Пропонуйте їм ідеї, але рішення залиште за ними.

- Це заняття можна використовувати в різні пори року як можливість обговорити зміни, що відбуваються кожного сезону, різні події кожного сезону, що можна знайти на вулиці в різні пори року тощо.

Матеріали:
Прутики, листя, засохлі квіти, тощо.

Source: ICDI 'Making the first 1000 days count! Home visiting toolkit. Resources to support parents to provide rich, safe and nurturing environment for children under 4' (2020)

3.2

Малюємо з допомогою малюнків для посилання

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Мета цього заняття - покращити уяву дітей та їхню здатність малювати та розмальовувати.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Фізичного, соціально-емоційного та когнітивного	40 - 50 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Сядьте в коло і покладіть перед дітьми картонну книжку, або кубики з картинками, або пазл. Спитайте у дітей, що вони бачать в картонній книжці або на кубиках з картинками або на пазлі.
- Попросіть дітей детально описати картинку.
- Запропонуйте дітям розповісти історію про картинки.
- Попросіть дітей намалювати кольоровими олівцями на папері малюнки про історію.

Матеріали:
Картонна книжка, кубики з картинками або пазл-головоломка, папір, кольорові олівці

Source:The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

3.3

Коло наших рук

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Головна мета цього заняття - виховувати та підвищувати у дітей відчуття безпеки та приналежності до спільноти.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та фізичного	30 - 50 хв.

Підготовка

Обведіть контур своєї руки на аркуші паперу і виріжте його, аби мати паперову руку реального розміру. Виріжте достатньо рук для всіх учасників.

Вказівки щодо проведення заняття

- Запросіть дітей сісти в коло і приєднайтеся до них. Визнайте, що ви знаєте, що їм прийшлося пройти крізь важкі, лякаючі та такі, що збивають з пантелику, події, і що в їхньому житті відбулися зміни. Поясніть, що вони знаходяться в безпечному місці.
- Дайте кожній дитині та опікуну (включаючи себе) паперову руку. Запропонуйте їм прикрасити свою руку. Надайте групі 30 хвилин на завершення цього завдання.
- Після завершення знову сядьте в коло. Назвіть своє ім'я і покладіть свою прикрашену руку на підлогу перед собою пальцями від центру кола. Попросіть дитину поруч з собою назвати її ім'я, сказавши вголос: “Мене звуть:”, і покласти її руку поруч з вашою. Зробити це мають всі діти та опікуни в колі - вони називають своє ім'я та кладуть свої паперові руки в коло, що формується. Після того, як кожен назве своє ім'я, повинно створитися коло поєднаних паперових рук.

Матеріали:
Папір для малювання, кольорові олівці, ножиці, клей, тасма.

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

3.4

Ємність для тривог

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

В цьому занятті акцент уваги робиться на наданні дітям допомоги у визначенні того, що їх турбує. Також їм пропонується пам'ятати про те, що необхідно робити, аби почуватися краще і надаються рекомендації щодо цього.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного	40 хв.

Підготовка

- Розрізати кольоровий папір на невиличкі частини.
- Не змушуйте учасників розповідати решті дітей про те, що їх турбує. За бажанням, вони можуть просто намалювати свої тривоги й рішення та покласти їх в ємність.

Вказівки щодо проведення заняття

- Розпочніть з дітьми обговорення, що стосується бажання поділитися тим, що їх тривожить. Можна розпочати розмову з наведення прикладу не дуже серйозної тривоги, припустимо, пов'язаної з запізненням до дитсадку. Попросіть групу подумати про те, як вирішити цю просту проблему. Запропонуйте дітям намалювати проблему на одній стороні паперу, а рішення - на зворотній. Перш ніж кожна дитина покладе свою тривогу до ємності, обговоріть їхню тривогу та її рішення цілою групою.
- Поясніть: Деякі тривоги виявляються більш серйозними, аніж інші, і їх нелегко вирішувати, але ємність може забрати вашу тривогу і відчувати тривогу замість вас. Візміть ємність, що у вас є, і коли ви будете класти до неї папір з тривогою, поясніть групі, що тепер тривога та рішення будут безпечно зберігатися всередині Ємності для тривог.

Матеріали:
Папір A4, ножиці, ручки, олівці, ємність з кришкою.

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

3.5

Таємний малюнок

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Мета цього заняття полягає в підвищенні впевненості в собі та самостійності дітей, а також у вихованні у дітей співчуття один до одного.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та фізичного	15 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Дайте кожній дитині аркуш паперу
- Таємно визначте кожній дитині іншу дитину в кімнаті
- Скажіть кожній дитині, що їй необхідно таємно намалювати цю дитину. Надайте дітям час для малювання і якомога більше матеріалів для створення цього малюнку
- Після завершення роботи їм необхідно представити свої малоюнки і дозволити дітям вгадати, що за дитину зображено на малюнку. Ставте такі запитання: Що в цій особі видалось вам особливим? Що ви дізналися про цю особу? Спитайте у особи, яку малювали, що вона відчуває стосовно малюнка. Чи вважає она, що її зобразили належним чином?

Ставте такі запитання:

- Що в цій особі видалось вам особливим?
- Що ви дізналися про цю особу?
- Спитайте у особи, яку малювали, що вона відчуває стосовно малюнка. Чи вважає она, що її зобразили належним чином?

Матеріали:
Кольоровий папір, ручки, прикраси для паперу, клей

3.6

Ланцюг сильних сторін

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Це заняття має на меті створити відчуття співпричетності та розвивати у дітей впевненість в собі.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, когнітивного та мовленнєвого	20 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Візьміть аркуш паперу, розділіть його на 6 частин і виріжте 6 стрічок з кожної частини.
- Скажіть учасникам, що всі маємо свої сильні сторони.
- Попросіть їх подумати про одну сильну сторону, яку вони мають(наприклад: допитливість, творчі здібності, стійкість, спортивні уміння тощо.)
- Запропонуйте учасникам написати свою сильну сторону на паперовій стрічці та прикрасити її, як їм заманеться. Надайте їм якомога більше матеріалів.
- Скажіть учасникам, що, навіть попри те, що у нас є наші індивідуальні сильні сторони, разом ми сильніше. Тому ми зробимо з наших стрічок ланцюг і повісимо його на стіні ігрового хаба.
- Попросіть учасників звернути їхні стрічки у кільця.
- Зробіть великий ланцюг, скріпивши кільця клеєм.
- В той час, коли їхню стрічку додаватимуть до ланцюгу, учасникам необхідно розповісти про свою сильну сторону, яку вони написали.

Матеріали:
Кольоровий папір, ручки, прикраси для паперу, клей

3.7

Добрі друзі

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Це заняття має на меті створити відчуття спільності, підвищити впевненість в собі та самостійність дітей, виховувати у дітей співчуття один до одного.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного та фізичного	15 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- В грі "добрий друг" необхідно зробити подарунок довільно вибраній особі та взамін отримати подарунок від людини, і ми не знаємо, від якої саме. Важливо зберігати таємницю, щоб зробити заняття більш хвилюючим!
- Напишіть на аркуші паперу імена всіх дітей, що братимуть участь в цій грі, та виріжте їх.
- Складіть ці паперові стрічки або зробіть з них кульки і покладіть в якусь скляну ємність, торбочку, коробку тощо.
- Кожному учаснику необхідно витягти клаптик паперу, на якому буде написано ім'я особи, якій необхідно зробити подарунок. Якщо дитина витягає клаптик із власним ім'ям, необхідно повернути клаптик до ємності та взяти інший.
- Дітям необхідно створити зробити подарунок для свого доброго друга. Зробити його можна з будь-чого. Подумайте про матеріали, які діти можуть знайти в ігровому хабі або на вулиці. Дайте їм можливість скористатися їхньою уявою.
- Наприкінці заняття (або дня) нехай діти обміняються своїми подарунками для своїх таємних друзів.

Матеріали:
Кольоровий папір, ручки, ємністиь або торбочка/коробка

3.8

Вільне малювання

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

На цьому занятті дітям надаються простір і час для того, аби вони могли вільно та спонтанно виразити свої думки, емоції, ідеї, тривоги, страхи, мрії, поділитися своїми історіями та досвідом.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, фізичного та когнітивного	40 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Роздайте всім дітям папір та матеріали для малювання. Діти можуть сидіти в колі на підлозі, за столами, або знайти своє власне місце в кімнаті або навчальному просторі, де можна сидіти й малювати.
- Поясніть дітям, що вони можуть малювати все що завгодно. Надайте їм 20-40 хвилин аби намалювати все, що їм спаде на думку.
- Поясніть, що вони можуть малювати будь-що і в будь-який спосіб, і що зараз вони мають можливість отримати задоволення від вільного малювання.
- Коли діти завершать малювати, розкладіть малюнки в коло на підлозі, або повісьте на стіні і запропонуйте дітям підійти та ознайомитись з малюнками дітей зі своєї групи.
- Розпочніть, спитавши у дітей, чи не хоче хтось з них розповісти про свій малюнок.
- Якщо малюнки дітей будуть пов'язані з надзвичайною або конфліктною ситуацією, скористайтеся цією можливістю для того, аби дізнатися про якісь страхи, збентеженість або запитання в групі, що пов'язані з подіями, які спричинили стрес.
    - Завжли завершуйте обговорення на позитивні ноті (наприклад, що зараз вони в небезпеці, що вони подолали складнощі, що вони знаходять нових друзів)

Матеріали:
Білий або кольоровий папір *A3* або *A4*, кольорова крейда, кольорові олівці

Source: The UNICEF Education in Emergencies (EiE) Handbook, UNICEF Early Childhood Development Kit Guidance (2013)

3.9 Історія із загинанням сторінки

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Це заняття має на меті створити відчуття спільності, розвивати уяву, працювати разом і сприяти позитивній взаємодії між дітьми.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, мовленнєвого та когнітивного	15 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Попросіть дітей сісти, утворивши коло
- Дайте їм аркуш паперу
- Поясніть, що ми писатимемо колективну історію на одному аркуші паперу.
- Дайте одний дитині написати одне речення.
- Загніть аркуш таким чином, щоб було видно лише останнє слово речення
- Передайте аркуш дитині, що сидить поруч з вами для продовження історії
- Продовжуйте доки сторінка не виявиться заповненою
- Разгорніть аркуш і прочитайте історію.

Матеріали:
Ручка й папір.

3.10

Малюємо разом

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Це заняття має на меті створити відчуття співпричетності, спільно працювати, використовувати ідеї інших людей та виховувати у дітей задтність співчувати один одному.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, мовленнєвого та фізичного	30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Попросіть дітей сісти, утворивши коло. Дайте кожній аркуш паперу.
- Поясніть дітям, що їм необхідно спільними зусиллями когось намалювати. Наприклад, це може бути людина або тварина.
- Попросіть дітей намалювати голову. Скласти аркуш таким чином, щоб було видно лише шию.
- Аркуш з малюнком необхідно передати дитині, що сидить праворуч, і отримати аркуш з малюнком від дитини, що сидить ліворуч.
- Дітям необхідно намалювати груди.
- Скласти аркуш так, щоб було видно лише талію.
- Діти передають малюнок дітям, що сидять праворуч від них, і отримують малюнок від дітей, що сидять ліворуч.
- Дітям необхідно намалювати ноги. Скласти малюнок так, аби було видно лише щиколотки.
- Діти передають малюнок дітям, що сидять праворуч від них, і отримують малюнок від дітей, що сидять ліворуч.
- Дітям необхідно намалювати ступні. Розгорніть аркуш паперу і подивіться на колективниймалюнок.

Матеріали:
Папір, ручки й олівці.

3.11

Пошук скарбів

ВІКОВА ГРУПА 3 (6-8)

Мета цього заняття - стимулювати позитивні взаємодії та спілкування, мовленнєвий розвиток, творчі здібності й здатність до роздумів.

ОБЛАСТЬ РОЗВИТКУ	ТРИВАЛІСТЬ
Соціально-емоційного, мовленнєвого та когнітивного	30 хв.

Вказівки щодо проведення заняття

- Оберіть достатньо великий простір, в якому діти зможуть вільно пересуватися та надувати мильні бульбашки; це - чудове заняття для проведення на свіжому повітрі.
- Дайте кожній парі (дітей або дитині й дорослій людині) мапу цього місця.
- Розкажіть, що разом їм необхідно знайти заховані предмети.

Матеріали:
Заховані по всій кімнаті предмети, мапа приміщення з деякими підказками щодо шляху до ‘скарбів’

Generations United (GU) ‘Tried and True: A guide to Successful Intergenerational Activities at Shared Site Programs’ (2006)

ДОДАТКОВІ РЕСУРСИ

В наступних доакументах та на вебсайтах можна знайти додаткові заняття та ресурси, які можна використовувати для надання додаткової підтримки соціальній інклюзії дітей-біженців та їхніх сімей.

- Lets Play! activity cards developed by ISSA (2022). Available in English and in Slovak

- Toolkit for Day care centers "Young refugee children in Greek Early Childhood Day Care Centers" developed by ISSA (2020). The full toolkit available here. The activity cards are available here.

- In the article "What you can do to support refugee children in early education" you will find practical tips on how to welcome refugee children and families and offer them the best possible care and education. Available here.

- The Early Years Clip Library helps practitioners understand theory in practice with short video clips on different types of play, environments and materials, teaching and support, and other topics. Available here.